

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

**ОНОМАСТИЧНА ЛЕКСИКА У «СЛОВНИКУ УКРАЇНСЬКОГО
ЖАРГОНУ» Л. О. СТАВИЦЬКОЇ**

Кваліфікаційна робота
студента 2 курсу
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
спеціальності 035 «Філологія»
спеціалізації 035.01 «українська
мова та література; українська
мова як іноземна»
Бичихіна Артема Євстафійовича

Науковий керівник:
Філон Микола Іванович,
кандидат філологічних наук,
доцент

Харків – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ.....	6
1.1. Поняття про соціальний діалект.....	6
1.2. Жаргон і сленг	10
1.3 Онімна лексика	15
Висновки до розділу 1	20
Розділ 2. ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ОНІМНОЇ ЛЕКСИКИ.....	22
2.1 Назви осіб	22
2.2. Назви частин тіла людини.....	27
2.3 Назви предметів.....	27
2.4 Назви дій та процесів.....	28
2.5 Назви станів.....	29
2.6 Назви угруповань, організацій, установ	29
2.7 Назви видів транспорту	30
2.8 Назви одягу.....	31
2.9 Назви їжі та напоїв	31
2.10 Назви видів цигарок.....	32
2.11 Назви наркотичних речовин.....	33
2.12 Назви грошових одиниць	33
2.13 Назви зброї.....	33
2.14 Назви комп'ютерних явищ.....	33
2.15 Назви країн та регіонів.....	34
2.16 Населений пункт та його реалії.....	34
2.17 Вигуки.....	36

2.18 Абстрактні поняття.....	36
2.19 Інші явища та поняття.....	37
Висновки до розділу 2	37
Розділ 3. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ СОЦІОЛЕКТНИХ ОНІМНИХ ЛЕКСЕМ.....	39
3.1 Семантичні способи	39
3.2 Словотворення.....	41
3.3 Творення за співзвучністю	43
Висновки до розділу 3	45
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	49
ДОДАТОК.....	54

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи полягає у виявленні особливостей складу, семантики та організації онімної лексики, зафіксованої в сучасних українських соціолектах на матеріалі «Словника жаргонної лексики української мови» Л. О. Ставицької.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано на кафедрі української мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна відповідно до плану її тематичного дослідження «Аналіз системи рівнів української мови XVII – XXI ст.».

Мета: визначити семантичні та словотвірні особливості онімної лексики соціолектів. Для досягнення поставленої мети слід вирішити такі **завдання:**

- дослідити шлях формування соціолектології як галузі мовознавства;
- окреслити межі розрізнення понять жаргон та сленг;
- визначити теоретичні основи вивчення онімної лексики;
- виділити та визначити місце онімної лексики у «Словнику жаргонної лексики української мови» Л. Ставицької;
- розглянути способи творення соціолектних онімів.

Об'єкт дослідження – онімна лексика українських соціолектів.

Предметом дослідження є лексико-семантичні особливості онімних лексем соціальних діалектів та характер впливу соціально-історичних подій на склад цієї лексичної групи.

Джерелом фактичного матеріалу є «Словник жаргонної лексики української мови» науковиці Л. Ставицької, опублікований у 2005 році. Джерельною базою для укладання лексикографічної роботи стали твори художньої літератури, публіцистики, тексти засобів масової інформації та наукових видань і зразки розмовної мови.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано *описовий метод* (для лінгвістичної характеристики складників лексики соціальних діалектів), елементи *порівняльного методу*, що застосовується для зіставлення одиниць у межах однієї групи або різних груп у цілому, *метод семантичного аналізу*, необхідного для виявлення особливостей семантики онімних соціолектів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше комплексно розглянуто онімну лексику сучасних українських соціолектів та проаналізовано результати впливу соціально-історичних подій на її склад.

Практична значущість полягає в можливому використанні результатів дослідження під час укладення нових словників соціолектів, застосуванні виділених закономірностей утворення соціолектних онімів у межах дослідження сучасної української ономастики та маркетингових розвідках.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

1.1. Поняття про соціальний діалект

Питання соціальної диференціації мови досліджується в межах вивчення мови та мовлення в цілому. Зокрема, соціальні діалекти є цінним джерелом інформації, оскільки вони засвідчують і вплив власне соціальних факторів, і внутрішньомовних особливостей індивіда, групи чи прошарку населення. У соціолектах зафіксовано особливості мови та мовлення носіїв у побуті – природному середовищі функціонування мови. Носії соціальних діалектів мають можливість не лише вийти за усталені загальномовні норми, а й значною мірою їх нівелювати. Звісно, навіть коли носії мають можливість творити будь-що з ресурсів мови, це не гарантує того, що результат буде успішним. Спрацьовує одна із властивостей мови – універсалізація. Індивід може створити будь-яку лексему, проте поширення вона набуде лише за умови наявності умов, що роблять її придатною до функціонування у широкому вжитку. Тож, такі процеси дають змогу зрозуміти, які ознаки властиві кожній мові, а що для неї є зайвим та не приживається.

Дослідники дотримуються думки, що фізична поява соціальних діалектів збігається з процесом утворення перших соціальних прошарків [4]. Такого висновку можна дійти, спираючись на основоположну аксіому соціолектології, сформульовану Р. І. Макдевідом: не існує суспільства, яке не мало б своїх соціальних діалектів. Галузь мовознавства, що досліджує соціальні діалекти, тривалий час розвивалась у межах інших наук. Ними були філософія, психологія та соціологія. Розвиток соціолінгвістики у ХХ столітті, зумовив появу соціолектології як окремої наукової дисципліни.

Попри давню історію існування, соціолектам знадобився певний час, аби вибороти місце серед інших об'єктів дослідження. Прийнято вважати, що перші

письмові згадки про соціальні діалекти датуються XII століттям [22]. Мова йде про зафіксований ужиток французького слова «jargon», яке мало значення «пташина мова, цвірінькання, незрозуміла мова».[5] А найдавнішою писемною фіксацією соціолектизмів є акти судового процесу в XV ст. над злочинним угрупованням кокіярів «Le jargon des Coquillards en 1455». У 1892 році французький мовознавець та письменник М. Швоб опрацював ці матеріали та опублікував словник арго відомої банди. Цінною в історії розвитку галузі є також робота іншого французького науковця О. Шеро «Le Jargon ou Langage de l'Argot reformé», що була видана у 1630 році. Важливість публікації зумовлена наявністю 216 арготизмів та першою письмовою фіксацією слова «арго».

Перші успішні спроби зафіксувати українські мовні різновиди соціальних груп беруть початок із кінця XX ст., а саме з публікацій праці «Невлі» (1883) В. Іванова та роботи «Дедовська (жебрацка) мова» (1886) Костя Вікторина. Подальшими важливими віхами розвитку української соціолектології стали роботи А. Петрова «З фольклору правопорушників» (1926) та «Словарець бурсацького говору» К. Широцького. Після чого наступив період радянського ігнорування будь-яких відхилень від норми, зокрема й у мові.

Величезний внесок у вивчення українських соціолектів здійснив Йосип Дзендзелівський. Об'єктом його досліджень ставали особливості лексичного складу представників груп кожухарів, спиських дротярів, семінаристів, а словник арго волинських лірників налічує близько 1700 лексичних одиниць [12]. Співставно вагомий вплив на формування наукового знання про соціальні діалекти здійснив Олекса Горбач. Роботи науковця охопили широкий спектр соціальних утворень, серед яких школярі та студенти, картярі та шахісти, вояки, лірники, злочинно-тюремні та інші вуличні прошарки. [7; 8; 9; 10; 11].

Найпотужнішим двигуном еволюції соціолектології в українському мовознавстві стали результати культурного зламу, що мав місце у період 80-00-х років XX ст. Різкий та майже одномоментний прилив досвіду західної культури утворив у суспільстві палітру течій та соціальних утворень довкола них. Результати цієї зміни досі становлять незорану ниву для досліджень. Другим

найсильнішим рушієм є власне українські історичні зміни, що вплинули на розвиток усїєї української спадщини, а також видозмінили стан речей на мовному рівні.

Ефект кількаразового збільшення уваги до культурних явищ також поширився і на мовознавство. Відбиття культурних складників на мовному рівні створює подвійний шар привабливості для дослідників. Тож, крива розвитку соціолектології в українському мовознавстві у 2022 році прямує вгору та ще не досягла свого піку. До начасних завдань дослідників цього напрямку належать: узгодження термінологічної бази; устаткування принципів збору та обробки практичного матеріалу; вивчення мовлення якнайбільшої кількості соціальних груп; проведення дослідницьких студій та укладання словникових робіт.

Проблема наукового визначення соціолектних понять є актуальною для мовознавчих шкіл. Дослідження соціальних діалектів перебуває на тому етапі, де процес остаточного усталення термінології досі триває. Вочевидь, це зумовлено низкою факторів, серед яких найвагомим є відносна молодість соціальної діалектології. У процесі розвитку цієї гілки лінгвістики в Україні негативну роль також відіграла штучно зумовлена пауза в період 1930-1950-х років. Сукупність згаданих чинників є підґрунтям наявних сьогодні складнощів у поняттєво-термінологічній базі української соціолектології.

Також на часі спостерігаємо плутанину понять на позначення субстандартної лексики і в наукових колах, і в широкому вжитку [21]. Часто в масовій культурі більшість соціолектизмів зараховують до жаргонізмів, а одна з найпоширеніших конотацій довкола самого терміну жаргон – «тюремний». Відомо, що сам термін «соціолект» утворився в результаті стягнення словосполучення «соціальний діалект» та був вперше використаний німецькими дослідниками Р. Гроссе і А. Нойбертом у 20-х роках минулого сторіччя. [45]

Розгляньмо варіанти визначення поняття «соціолект», запропоновані українськими науковцями. Ю. І. Ковалів пропонує тлумачити цей термін так:

«Соціолект – різновид діалекту, у якому зафіксовані мовні особливості певної спільноти, соціальної групи, фахового кола (літературознавці, вчителі, працівники, службовці, інженери, військові, студенти та ін. жителі міста чи села)». [16] У виданні «Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фонетика» дослідник О. М Сидоренко. наводить таке визначення: «Соціолект – це мова, якою розмовляє певна соціальна група, соціальний прошарок або яка переважає всередині певної субкультури». [33]. В «Енциклопедії української мови» за редакцією В. М. Русанівського подано таке визначення поняття соціальний діалект: «Соціальний діалект — відгалуження загальнонародної мови, уживане в середовищі окремих соціальних, професійних, вікових та ін. груп населення».[35]. С. П. Гірняк визначає його як «варіант національної мови певного історичного періоду, типовий для окремої соціальної групи носіїв мови, об'єднаних певним типом зв'язку, сукупність мовних особливостей, притаманних цій соціальній групі». [34].

З огляду на варіативність тлумачень, виникає потреба виділити формулювання, що стало загальноприйнятим та слугує основою для подальших різновидів. Вважаємо таким трактування «мовна система певних соціальних груп». Приналежність до групи мовців, що сформувалася за соціальним принципом, є ключовою для виникнення та існування будь-якого соціолекту. [21]. Тут варто зазначити, що виступає ядром виведення такого компоненту. Соціальні діалекти утворюються в мові представників груп, утворених за соціальною ознакою. У місті наявні стратові, професійні та групи за інтересами. Саме тому один мовець може бути носієм кількох соціальних діалектів водночас. Вільно та вміло користуватися ними та перемикатися між кожним із різновидів за відповідної комунікативної ситуації. Власне, властивість певних соціолектів легко та невимушено знаходити собі носіїв відіграє ключову роль у формуванні відкритих різновидів діалектів. Людям подобається використовувати одиниці, що можуть виділити їх на тлі інших або допомагають висловити унікальний крайній ступінь їхніх почуттів.

Ми будуватимемо дослідження, спершись на визначення поняття соціолект, яке у праці «Арго. Жаргон. Сленг. Соціальна диференціація української мови» запропонувала Л. О. Ставицька: «Соціальні діалекти – це різновид мови, вживаний як засіб спілкування між людьми, пов'язаними тісною соціальною або професійною спільністю, тобто це мова певної соціальної групи». [24] На наш погляд, воно є найвлучнішим та охоплює різні властивості явища соціального діалекту, притаманні кожному з його різновидів.

1.2. Жаргон і сленг

Сьогодні теоретична дискусія щодо видів соціальних діалектів у колі науковців набуває більших обертів. Здебільшого це зумовлено потребою уніфікувати їх різновиди в єдину систему та уникнути багатозначності понять. Головною перепоною на цьому шляху постає відсутність чіткої приналежності діалектизмів до певного соціолекту та їх постійна різноспрямована міграція. У такий спосіб одна лексема може пройти шлях спершу побутування в закритій системі, подальшого переходу у ширшу відкриту та входження до літературного складу мови. Наприклад, слова «оковита» та «вантаж». На сучасному етапі розвитку мови ці слова не володіють рисами чи асоціаціями, що вказували б на їхнє утаємничене походження.

Спроби науковців умістити мовні явища в класифікаційні рамки не дістали успіху із причини недостатньої гнучкості у визначенні кордонів кожного із соціолектів. З іншого боку, також наявні пропозиції використовувати заширокі поняття, що видаються надлишковими на фоні вже наявних арго, жаргону та сленгу. Іншим фактором, що ускладнює процес виведення універсальної класифікації соціальних діалектів, є відсутність прийнятої міжнародної поняттєво-термінологічної бази. На сьогодні у європейських лінгвістичних школах наявна міжмовна омонімія соціолектологічних термінів.

Питання класифікації соціолектів виходить за межі соціолінгвістики та переходить на рівень дослідження комунікативної функції мови. Факт функціонування соціальних діалектів на різних не лише граматичних, а й мовленнєвих рівнях, безпосередньо впливає на специфіку визначення їх різновидів, оскільки одним із головних критеріїв диференціації є ступінь відкритості. З огляду на цей показник та можливу багатоманітність груп носіїв соціолектизму, мовознавці будують свої концепції горизонтальної або вертикальної гілки структури соціальних діалектів. Леся Ставицька у своїй роботі «Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови» виокремлює такі різновиди соціальних діалектів: арго, жаргон, професійний жаргон, жаргонізована розмовна мова, сленг.

Дослідниця будує свою класифікацію за принципом ступеня поширеності соціолекту та кількості його носіїв. Саме тому, поруч із звичними поняттями арго, жаргон та сленг, авторка також вирізняє жаргонізовану розмовну мову. Разом із тим із метою диференціювати поняття мовної системи групи, об'єднаної за професією, та ширшого кола мовців, сформованого на базі інших соціальних показників, учена розрізняє терміни жаргон та професійний жаргон.

У своїй роботі ми спиратимемось на таку класифікацію соціальних діалектів: жаргон; арго; сленг. Жаргон може бути професійним та суспільним (групи за інтересами). Така демаркація окреслює рівень використання кожного із соціальних діалектів: арго та жаргон функціонують в обмежених групах, коли як сленг – на рівні загальномовному.

Для зіставлення явищ жаргону і сленгу звернімося до визначень понять. Слово «жаргон» має тривалу історію функціонування в українській мові. Спершу цей термін використовувався як абсолютний синонім до арго. Головною причиною стала схожа етимологія слів. За версією дослідника М. Кузену, лексема «арго» походить від латинського ergo – базікання. У свою чергу М. Женін, пояснює етимологію від латинського слова argot, що мало таке саме значення як і gergo: священна мова, зрозуміла лише для освічених та

незрозуміла невігласам.[47] Щодо етимології слова «жаргон» встановлено, що воно походить від французького *jargon* – пташина мова, цвірінькання. Де вислів «пташина мова» означав або повну відсутність мови, оскільки птахи не розмовляють, або незрозумілу мову, якою для людей є пташина. В академічному виданні «Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія» за редакцією К. Білодіда наведено визначення, у якому жаргоном названо «сукупність особливостей словника розмовного мовлення людей, зв'язаних певною спільністю інтересів». [32, с. 203].

Не менш строкатою є історія походження поняття «сленг». Існує декілька версій етимології слова. На думку Ернеста Кляйна, воно походить від давньонорвезького *slyngva* (кидати). На підтвердження своєї думки науковець наводить сучасні похідні від цієї лексеми: норв. *slengja kjeften* (лаятись), *slengjenamn* (прізвисько), *slengjeord* (сленгізм). Друга версія пов'язує походження терміну від словосполучень *beggars' language* (мова жебраків) або *rogues' language* (мова шахраїв/злодіїв), однак вона не витримала критики. Її прихильники пояснювали етимологічний шлях так: *beggar's* або *rogue's* + *language* → *slanguage* → *slang*. Однак ужиток проміжного утворення *slanguage* фіксують лише у ХХ ст., а *slang* вперше зустрічається у ХVІІІ сторіччі.[50] Існують також менш поширені припущення. Науковці Ф. Гроуз та Дж. К. Хоттен пов'язують вихід слова з мови мандрівних циган, де *slang* означало «мова». [44, 46] Можна помітити, що парадигма інтерпретацій походження слова сленг мають доволі широка. В її основі лежить уявлення, згідно з яким абсолютна більшість дослідників так чи так пов'язують шлях становлення термінологічного значення слова сленг з англійською мовою.

Перші варіанти визначення терміну було запропоновано у ХVІІІ ст. англійськими дослідниками. Тоді це поняття використовували на позначення мовних різновидів, якими послуговувалися представники маргінальних груп суспільства. Також зазначалось, що для нього властиві таємничість та герметизація. Тобто, сленгом називали арго. [41] Згодом, у другій половині ХVІІІ ст., із поглибленням знань у природі соціолектів сленгом почали називати

й напіввідкриті системи мовних різновидів, що побутували у професійних колах, себто жаргони. На початку XIX ст. значення терміну розширилось на максимум і його почали розглядати на рівні стилістики, де трактували сленг як розмовну або знижену мову.[51] У такому розумінні сленг називають субстандартним, нестандартним, нелітературним, ненормативним, некодифікованим, фамільярним, неформальним різновидом мови.

Отже, першою диференційною ознакою між жаргоном та сленгом є ступінь відкритості. Жаргон – це напіввідкрита система, що обслуговує потреби обмежених соціальних груп, об'єднаних за професійною приналежністю. Ця система є напіввідкритою, оскільки користувачі не ставлять за мету приховати її та вберегти від зайвих. Навпаки – носії жаргону прагнуть висловити свою приналежність саме до цієї групи і вирізнитись на фоні решти. У такий спосіб у жаргонах реалізується соціальна функція. Наприклад, що контрастніші до літературних відповідників використовувані мовцем лексеми й лаконічніше мовлення, тим більшим буде його авторитет у професійному колі.

Водночас сленг є повністю відкритою системою. У цьому розкривається ядро поняття, від якого утворюються усі подальші варіації. Сленг обслуговує потреби представників різних соціальних груп із надзвичайно широким порівняно з іншими соціолектами соціальними рамками, серед яких вік, стать, стратова та регіональна приналежність, професійне та дозвільне середовища. Причина, що уможлиблює охоплення широкого кола мовців, полягає у їхньому спільному бажанні відсторонитися від норм літературної мови. Якщо для інших соціолектів їх використання стає одним із складників процесу соціального віддалення індивіда від маси, то сленг сприяє цьому процесу лише на мовному рівні. Саме ця ознака обумовлює ступінь поширеності сленгу – він слугує універсальним засобом прояву спротиву і водночас дозволяє кожному з носіїв легко його регулювати. Це відіграє ключову роль з огляду на варіативність охопленої аудиторії сленгу.

Попри відмінність у чисельності груп носіїв, сленг і жаргони володіють спільними функціями. Першою з них є ідентифікаційна. Вона є головною для

всіх соціолектів, адже саме вона слугує підґрунтям для зв'язку мовного та соціального вимірів. Варто зазначити, що хоч ця особливість властива усім різновидам соціальних діалектів, вона реалізується в різних напрямках. Для арго ідентифікаційна функція важлива як засіб убереження інформації від сторонніх. Для жаргону це спосіб заявити про свою належність обмеженого кола. Попри те, що сленг існує в необмежених групах, ідентифікаційна функція є характерною також і для нього і слугує оголошенням мовця про відокремлення від загалу.

Другим спільним для сленгу та жаргонів компонентом є високий ступінь емоційно-експресивного забарвлення. Він реалізується в емотивній функції цих соціолектів. Емоційно-експресивне забарвлення стає головним інструментом будови розриву із традицією. На цьому також наголошує і Л. Ставицька, коли визначає протест проти норми одним із ключових факторів жаргонового та сленгового буму на початку 90-х років ХХ ст.[8] Емотивна функція спричиняє появу іншої – гри. Носії жаргонів та сленгу часто без повного усвідомлення беруть участь у неоголошеній грі, призом якої є визнання з боку оточення. Мовці демонструють майстерність утворення найяскравіших відхилень від норми та утворюють умови, де кожен може вносити власні зміни у мову на фонетичному, лексичному, словотвірному рівнях. Л. Ставицька вбачає у поєднанні емотивної та ігрової функцій дотичність до ширшого соціокультурного явища, що визначається як сміхова культура. На думку науковиці, цей процес реалізується в кількох сферах: 1) соціокультурній (у період згасання радянської епохи в 85-90-х роках ХХ. ст. різноманіття, властиве соціолектам, стало однією з форм супротиву ідеологічного монотеїзму); 2) соціопсихологічній (можливість мовців у формі гри долучитися до утворення смішного); 3) соціокомунікативній (соціолекти дають змогу сформувати неформальне комунікативне поле); 4) власне лінгвальній (контраст між нормою та новотвором викликає сміховий складник).

Іншим рушієм розвитку соціолектів в Україні з кінця ХХ ст. і щонайменше до 20-х років ХХІ ст. на ряду із соціально-історичними змінами

став стрімкий розвиток технологій. Складно уявити більш родюче підґрунтя для розвитку неформального. Технологічний прогрес та поява соціальних мереж докорінно змінили сенс поняття засобу масової інформації. На зміну організованим структурам у форматі телеканалів або видань прийшли ті самі види медійного продукту, однак більш розгалуженого та різноманітного. Це може бути текстовий або відеоблог, канал, група або чат у соцмережах. Однак тепер інформація може містити думку лише однієї особи. Відповідно, кожен отримав можливість звертатися до широких мас напряду. У таких випадках поширювана інформації є продуктом мислення лише однієї людини. Вона не мусить проходити кола редагувань та цензури, а отже, доходить до адресантів у природній формі, що відбивається, зокрема, і на мові. Автор контенту поширює свою мовну картину світу, і якщо її компоненти імпонують аудиторії, вона їх запозичує собі. У такий спосіб контрастні до літературних норм мовні варіанти набувають дуже швидкого поширення шляхом тотожним до моделі «з уст в уста».

1.3 Онімна лексика

Ономастика – один з найдавніших розділів лінгвістики. Зачатки розвитку галузі в українському мовознавстві відносять до моменту, коли Нестор Літописець задався питанням походженням назви Київської Русі. Спершу ономастика розвивалась у межах лексикографії. Найдавнішою збереженою такою роботою є «Рѣчь жидовьскаго ѡзыка, преложена на роускою» створена невідомим автором у 1282 році. У ній наведено 174 слова, абсолютну більшість яких становлять власні назви переважно давньоєврейського походження та рідше давньоруського, грецького, латинського. Наступним кроком стало приділення уваги топонімійній лексиці та її дослідження як допоміжної для історії та географії дисципліни. На цьому етапі вагомими стають праці Якова

Головацького. Серед них «Велика Хорватія, або Галицько-Карпатська Русь», «Поділ часу у Русинів», «Нарис старослов'янського байкарства, або міфологія», «Народні пісні Галицької та Угорської Русі», «Географічний словник західнослов'янських і південнослов'янських земель і прилеглих країн». Дослідник навів пояснення власних особових імен та географічних назв західної України у 40-60-х роках ХІХ. ст. Третьою та чинною фазою еволюції ономастики вважають період від початку ХХ. ст., коли у галузі сформувались усталена термінологічна база, методи та способи досліджень і вона змогла виокремитись в окрему науку. Для українського мовознавства відправною точкою розвитку ономастики як окремої наукової дисципліни стала публікація роботи Івана Франка «Причинки до української ономастики» та введення терміну в обіг.

Серед завдань ономастики на сучасному етапі наявні вивчення: лінгвістичного аналізу наявного матеріалу; закономірностей функціонування та розвитку онімної лексики; механізмів утворення власних назв; специфіки називання реальних та вигаданих об'єктів; використання власних назв у розмовному мовленні; особливостей використання онімів у художніх текстах. У своєму дослідженні ми визначатимемо ключові поняття так: онім – слово або словосполучення, що служить для виділення об'єкта із ряду рівних, власна назва; деонім – колишній онім, що став загальною назвою. До онімної лексики належать власне оніми та лексеми, що походять від них і зберігають зв'язок із власною назвою у своєму значенні, а також володіють високим ступенем виділення виду з роду. Ми використовуватимемо класифікацію онімів, наведену І. Скоруком. Науковець виділяє 11 підгруп власних назв: 1) антропоніми (особові назви); 2) топоніми (географічні назви); 3) космоніми (імена об'єктів космосу); 4) астроніми (імена відокремлених небесних тіл); 5) зооніми (клички тварин); 6) хрононіми (назви часових відрізків, подій) 7) теоніми (особові назви богів); 8) міфоніми (особові назви вигаданих суб'єктів); 9) ергоніми (назви організацій); 10) хороніми (назви обмежених географічних просторів); 11) хрематоніми (назви предметів культури). [23]

Оніми з'являються внаслідок потреби виокремити один об'єкт з-поміж рівних йому. Ба більше, вони можуть виникати лише тоді, коли денотат має загальну назву, тому, межа між об'єктом, який отримує власну назву, й іншими об'єктами завжди чітко визначена. З іншого боку, онімам властива двоїстість використання. Вони називають конкретний об'єкт або особу, проте не викликають прямих асоціацій саме із ними, адже об'єктів та осіб зі такими назвами існує велика кількість. Тарасом можуть бути мільйони людей, а Києвом і столиця України, і ресторан у будь-якій точці світу. Ці властивості актуалізуються залежно від контексту функціонування онімів. На рівні мовної картини світу кожного індивіда у власних назвах переважає функція виокремлення. На рівні усього лексичного складу мови оніми втрачають ступінь унікальності, хоч він і вищий за відповідний показник у апелятивів. Ономатологиня О. Ю. Карпенко зазначає, що, окрім протиставлення за функціями узагальнення та індивідуалізації, варто також звернути увагу на ширшу категорію, а саме – роз'єднання-об'єднання. Твердження полягає в тому, що загальні назви зближують однорідні об'єкти, а власні віддаляють. Тоді функцію апелятивів можна визначити як класифікаційну, а онімів як диференційну. [15] Отже, онім не завжди унікальний, проте завжди має вищий ступінь унікальності за апелятив.

Потреба виокремлення формує важливу рису онімів – їх різноманітну детермінантну природу. На появу власної назви можуть впливати фізичні, соціальні, мовні або психологічні чинники. Для усвідомлення значення та мотивації оніма, необхідно в повному обсязі володіти інформацією про всі фактори впливу на його появу. Тож, під час опрацювання онімної лексики завжди виникає потреба звернутись до аналізу явищ довкола лексеми. Це можуть бути географічні, астрономічні, етнічні, історичні, культурологічні, економічні або інші дані, пов'язані з конкретним словом. Оніми фіксують у собі результати діяльності людей у різних площинах: побут, традиції, ремесло, професія, культура, природні явища та взаємодія з ними. Власні назви немов заморожують слова і їхні значення. І хоч вони з часом все одно потроху тануть,

цього достатньо, аби проаналізувати назви предметів або понять, що зникли, або що відсутні у збережених писемних пам'ятках. З іншого боку, в основі будь-якої ономастичної студії лежатимуть саме лінгвістичні методи та способи дослідження. Важливим є визначення мовної приналежності лексеми, відтворення оригінального звучання та написання, встановлення історичного періоду її виникнення, аналіз взаємодії з іншими мовами чи діалектами та окреслення видозмін із плином часом. Власні назви існують здавна, використовуються повсюдно та всіма носіями мови. Тому вони стають безцінним джерелом знань про історію народів та мов, адже можуть зберігати свої форму та зміст крізь віки. Це справді унікальна риса, що виходить за межі мови і стає актуальною для досліджень й історії людства, і його походження.

Для аналізу власне семантичного аспекту власних назв, важливо приділяти увагу внутрішній формі слова, визначенню онімної функції та окресленню змін значення до переходу у клас онімів і після. Одним із головних завдань на сучасному етапі розвитку ономастики залишається виокремлення тенденцій у способах і засобах називання реалій. Цей напрям досліджень називають когнітивною ономастикою. Питання, яке прагне вирішити цей підрозділ галузі – з'ясування шляхів функціонування онімів та їх сприйняття індивідами. Навіть сьогодні у людей є змога давати назви новим об'єктам. І якщо з антропонімами оригінальність проявити складно із причин великого різноманіття уже наявних назв та юридичних обмежень, то актуальною залишається номінація космічних тіл, фізичних, психологічних та соціальних явищ, що їх відкривають у нових дослідженнях. Саме під час такого процесу стає помітним, що новостворені оніми також спираються на певні мовні факти. Наприклад, ім'я народженого у 2020 році сина бізнесмена Ілона Маска *XÆA-12* (екс еш ей твелв). На перший погляд абсолютно незрозумілий набір символів усе одно містить у собі зашифровану інформацію. Так X – це невідома змінна. Символ Æ походить з ельфійської мови художнього всесвіту письменника Дж. Р. Р. Толкіна та перекладається як «любов», а також має значення «штучний інтелект», оскільки складається з компонентів співзвучних із англійською

абревіатурою цього словосполучення (artificial intelligence – AI). Частина А-12 вказує на провідний літак-розвідник «Lockheed А-12», що вочевидь є знаковим для Ілона, який працює у космічній галузі.

На думку словацького ономаста В. Бланара, головною відмінністю на семантичному рівні між загальними та власними назвами є властивість онімів у якості значення слова мати відношення до означуваного об'єкта. Воно встановлюється одразу у процесі номінації. Такий аспект також зумовлений і головними функціями власних імен – ідентифікаційною та диференційною. На їх основі будується система онімів, їхні специфічні ознаки та моделі. [42] Співвіднесення власного імені із його значенням утворює кілька характерних рис. Наприклад, оніми мають сильний зв'язок із місцем (переважно топоніми) та часом (здебільшого антропоніми), тому у них наявне чудове підґрунтя для розвитку конотативних значень. Слова, у значенні яких це відбулося, отримали назву «конотоніми», запропоновану українським мовознавцем Євгеном Отіним [19]. Як приклади, учений наводить лексеми Бастилія, Вавилон, Ватерлоо, Мекка, Олімп. У таких випадках власна назва становить собою певний ярлик, що відсилає до пласту культурної інформації довкола позначуваного об'єкта. Прикметно, що кожна людина володіє різним обсягом загальновідомих даних та має свої унікальні й неповторні асоціації із описуваним явищем, оскільки вони сформовані внаслідок персональної життєвої діяльності індивіда. На загальну картину світу мають вплив актуальні образи, що узгоджуються із ієрархією людських цінностей: сприйняття любові, добра і зла, красивого і потворного, справедливого, чесного, істинного, сміливого та ін. Підґрунтям для цих образів виступають найдавніші архетипи, що містять інформацію про характерні назви важливі для культурної спадщини і групи осіб, й індивіда. Тож, можна стверджувати, що на певному рівні семантичне значення онімів варіюється у кожного з носіїв мови. Варто зазначити, що конотоніми на відміну від деонімів не втрачають елементів співвіднесення із твірним для них онімом. Важливим для нас є твердження дослідника про те, що конотоніми є загальномовним явищем, тому можуть виникати в мові художньої літератури, публіцистики,

територіальних та соціальних діалектах, народно-розмовному мовленні. Відповідно, за ступенем поширення науковець пропонує поділити їх на внутрішньомовні (використовуються в межах однієї мови; зрідка поширюються на споріднені мови) та міжмовні (побутують в багатьох мовах світу). Оскільки час і місце тісно пов'язані у сприйнятті дійсності людиною, ступінь актуальності конотацій онімів може змінюватися із плином років. Так Є. Отін виділяє конотоніми пригаслі, втрачені сучасною мовою та з поновленим співзначенням. Однією з основних умов появи конотонімів є утворення переваги конотонімічного значення над денотативним. Мовознавиця Г. Лукаш зазначає, що такий процес стає можливим завдяки властивості понять уміщуватись один в одному. Зокрема це актуально для онімів, коли позначуваний ними об'єкт здобуває додаткову важливість у свідомості мовців, а самі лексеми поглинають у себе загальні риси новоявлених особливостей. У такий спосіб конотонім стає символом позначуваної інформації про подію, явище чи особу та містить їх оцінну характеристику. Дослідниця також підкреслює важливість такої властивості конотонімів у межах соціолектів: «На сучасному етапі розвитку української мови молодіжний жаргон і конотонімікон як окрема його частина фіксує потребу школярства і студентства в оцінних висловлюваннях щодо свого ставлення до суспільства. Склад молодіжного конотонімікону – знак духовного стану покоління».[17] У межах соціолектів оніми набувають більшої значущості внаслідок суттєвого звуження кола реципієнтів значення. Із причин обмеженості цього кола, онім здобуває додаткове позамовне навантаження та вимагає вищого рівня залучення в контекст для його усвідомлення.

Висновки до розділу 1

Можемо підсумувати, що соціальні діалекти з'явилися у момент формування соціальних прошарків. Отже, це невід'ємні компоненти будь-якої мови, носії якої формують суспільство. Термінологічна база соціолектології перебуває у процесі формування, як на міжнародному, так і національних рівнях.

Як відкриті системи жаргон і сленг протиставляються закритому аргю. Тож, між ними виникає тісніша та частіша взаємодія. Оніми-це окремий та особливий пласт лексики. Вони володіють низкою унікальних властивостей і є безцінним джерелом для історичних та лінгвістичних досліджень, оскільки зберігають свої риси крізь віки. Характерно, що оніми, як і апелятиви, можуть здобувати конотації. Вони зумовлені історичними та соціальними подіями довкола об'єктів їхнього називання.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ОНІМНОЇ ЛЕКСИКИ

2.1 Назви осіб

1) Назви за статтю та віком (без указівки на інший критерій)

а) чоловічі

Для розрізнення за статтю на позначення чоловіків фіксуємо синонімічні лексеми *Вася* і *Кеша*, а також жартівливе *дон Педро*.

б) жіночі

Назви жінок утворюють ширший та різноманітніший ряд. Виділяємо закономірність, коли для називання молодої дівчини використовується певне жіноче ім'я, серед яких: *Василіса*, *Даша*, *Клава*, *Матильда*, *Соня*. Відгалуження до більш юного віку фіксується в лексемі *пепсіколка*, що позначає дівчину підліткового віку і, схоже, мотивується особливою прихильністю до напоїв «Кока-кола» та «Пепсі» серед представників цієї вікової категорії. Для називання кількох дівчат уживається множинний іменник *гагри*. Перенесення відбувається за спільними конотаціями чогось красивого, приємного, якими в СРСР володіло курортне грузинське місто Гагри.

2) Назви за національністю чи місцем проживання

а) за національністю

Виразним стає використання одного характерного антропоніма на позначення всіх представників національності. Такими стали *Армен* на позначення вірмен та *Абраша* – євреїв. На окрему увагу заслуговують лексеми *хач* та *хачик*, що походять від поширеного імені Хачик і прізвища Хачикян та спершу використовувалися для називання осіб лише вірменського походження. Утім, згодом їхнє значення розширилося й так почали називати представників усіх кавказьких народностей. Очевидною є іронія в називанні єврея (скоріш за

все, мешканця України) фразею *козак єрусалимський*. Вірогідно, за співзвучністю слів *жид* та *Аїд* було обрано номен для представників цього етносу.

б) за місцем проживання

У цілому серед зафіксованих у словнику лексем на позначення осіб за місцем проживання переважають одиниці на позначення сільських мешканців. До таких належать *Зімбabwe*, *Кирило*, *Роговенко (1)* та *Ганька*. У випадку із назвою африканської країни відбувається перенесення на ґрунті характеристики далекого, малозабезпеченого місця. Ці риси утворюють відтінок зневажливості. Показовими є номінації *Кирило* та *Ганька*. Можемо припустити, що на позначення людини із провінції закріпилися саме ці лексеми, оскільки вони є поширеними українськими іменами. Такі перенесення вписувалися в концепт сприйняття українського як провінційного та меншовартісного в радянській період. Причиною закріплення саме цих імен з-поміж інших може бути характерна українська вимова, що контрастує із російськими варіантами, які слугували за норму та орієнтир. У лексемі *Ганька* зневажливість підсилюється також суфіксом *-к-*. Подібне відбувається й з іншою лексемою, проте утвореною вже за моделлю прізвища – *Роговенко*, що походить від *рогуль*. Припускаємо, що слова виникли на основі літературного *ріг*, яке відсилає до взаємодії селян із рогатою худобою.

До другої серед зафіксованих у словнику тематичної підгрупи в категорії називання осіб за місцем проживання належать слова для називання мешканців Заходу України. Усі з них пов'язані з лідером українського націоналістичного руху періоду середини ХХ ст. Степаном Бандерою: *Бандера* (частіше мн. *бандери*), *бандеролог*, *бандеритатівець*, *Бандерштад (2)*. Така мотивація пояснюється усталенням на теренах СРСР образу Степана Бандери як символу інакодумства, що сильно вирізнилося на тлі монотеїзму радянської ідеології. Авторка словника фіксує певні відмінності в значеннях. Так *бандеролог* – це селянин із Заходу України, а *бандеритатівець* переважно патріот. Лексема *Бандерштад* позначає і регіон, і його мешканців.

3) Назви за професією та родом діяльності

Для називання членів кримінального світу трапляються архетипні оніми *Асмодей (2)*, *Амурик* та *Каїн*. Недосвідченого злодія позначають іменем духа з раних єврейських та ісламських переказів *Асмодей*. Сема «любові» виступає основною для перенесення імені римського божества *Амура* на позначення особи, засудженої за звалтування неповнолітньої. Мотивація називання скупника краденого іменем біблійного персонажа *Каїна* зумовлена поширеністю такої діяльності серед євреїв. Із-поміж осіб, пов'язаних зі сферою проституції, уживається ім'я *Альфонс* на позначення сутенера, оскільки він живе на кошти жінки (жінок). Із метою назвати висококласну повію використовується французьке ім'я *Еммануель*. Тоді як ім'ям *Наташа* називають слов'янок із колишнього СРСР, що займаються проституцією в Туреччині та країнах Близького Сходу. Із метою виокремити серед них українку, уживається ім'я *Роксолана*. Діячі протиставного світу – силових структур – представлені ім'ям *Зіна* та прізвищем *Зіновський* на позначення правоохоронців, а також лексемою *берко* для називання бійців загону «Беркут». Серед інших професій фіксуємо вживання імен *Антон* та *Сидір (1)* на позначення двірника, *Шумахер* – водія маршрутки, що перевищує швидкість із метою виконати більше рейсів; *манівець* – далекобійника на автомобілі «MAN»; *Айболит* – доктора та *багдадський злодій* – начальника їдальні. Освітняни-працівники представлені двома онімами: *Мауглі* – учитель фізкультури та *Муся* – секретарка директора школи.

Здобувачі освіти також отримують особливу увагу з боку мовців. Наприклад, учень ПТУ одержує співзвучне ім'я *Петя*, а серед студентів військових навчальних закладів виділяємо *адідас* на позначення курсанта третього курсу. Перенесення відбувається на основі трьох смужок, що були виразною ознакою виробів такого бренду, та трьох смужок на рукаві форми курсантів. Прикметник зі значенням презирливості для називання курсантів Київського вищого інженерного ракетно-технічного училища утворено від аббревіатури

назви закладу КВІРТУ – *квіртонутий*. У мові школярів зафіксовано використання прізвища відомого вченого Михайла *Грушевського* (2) для називання хлопця, що захоплюється вивченням історії.

Не за професією, а за родом діяльності отримали назви: друг, із яким разом пиячать, – *Накателло*; жінки, які торгують самогоном, – *Альбіна* і *Клава* (1), та сексуальні партнери – *твікс* (2). Із-поміж фігурантів ідейно-політичної діяльності виділяємо *яблучник* – член партії «Яблуко» та використання топоніма *Комі* для позначення комуніста.

4) Назви за характеристикою

а) зовнішньою

Серед онімної лексики для називання осіб за зовнішньою характеристикою переважають лексеми на позначення виразних фізіологічних особливостей. До них належать вислови *Геракл засушений* – дуже худий чоловік, *Чикаго булс* – фізично сильний чоловік (також бик), *Кіндер-сюрприз* (1) – лисий чоловік та *Хосе* (*Хосе Ігнасіо*) – людина з великими губами. Серед назв жінок за таким критерієм фіксуємо *Голівуд* і *Мальвіна* – красива молода дівчина, як *Клава* (2) – негарно вдягнена жінка та *Матрона* – показна жінка середнього віку, переважно тілиста. А *мівіною* можна назвати будь-яку кучеряву людину. *Важний Коля* – єдина онімна сполука для виділення особи за нефізіологічними атрибутами. Вона позначає людину, яка має дорогий імпортований автомобіль.

б) внутрішньою

Лексико-тематична підгрупа характеристики осіб за внутрішньою ознакою вирізняється різноманітністю критеріїв для оцінки. Особливу увагу привертають особи, що демонструють низький рівень розумових здібностей. Серед онімів на їх позначення фіксуємо такі лексеми: *Буратіно* (1), *Ванька*, *Роговенко* (2), *Толя з планшетом*, як *Клава* (1), *Альоша* та фраземні різновиди із

цим компонентом – *Альоша приморожений, Альоша прицюцькуватий*. Натомість людину із видатним інтелектом називають іменем торгової марки мікропроцесорів – *пентіум*. Поруч із нерозумними особами значну увагу привертають дивакуваті та неадекватні постаті: *Вася приморожений (сватівський), Джузеппе (1), Іван, Остап*.

Іншу численну підгрупу становлять назви осіб, що ведуть активне статеве життя. До них належать антропоніми на позначення дівчини/жінки для задоволення сексуальних потреб – *Дунька, Ксюша, Сосюра (2)*, легковажної жінки – *Попилюшка* і вислів *кнур ефіопський*, яким позначають сексуально стурбованого чоловіка середніх років, схильного до зваблювання, адюльтеру. Тут зазначимо і про використання співзвучного імені *Гоша* для позначення гомосексуаліста.

На позначення алкозалежних зафіксовано вживання імені давньогрецького бога вина *Бахуса* та літературного персонажа *Фантомаса*, а *Колею* можна назвати також і людину, залежну від наркотиків. Іншими виразними негативними внутрішніми рисами особи стають неухважність – *Вася з парашутом*, нерозторопність – *Мартин (1)*, брехливість – *Андерсен*, скупість – *Асмодей (1)*, зрадливість – *Стукачевський* та неточність – *Мазена*. Загальну неповагу висловлюють тому, кого називають *Васею (2)*.

5) Назви вагомих персоналій

До підгрупи онімних назв вагомих персоналій, зафіксованих Лесею Ставицькою, належать політичні, творчі та спортивні діячі. Серед назв представників політичного світу виділимо взаємопов'язані прізвиська двох президентів: Леоніда Кучми – *Хитрий Лис* та президента Грузії Едуарда Шеварднадзе – *Білий Лис*. На позначення українського президента також уживаються варіанти *Кучмак* та *Кучумило*. Із-поміж інших політиків

мовці обіграли прізвище члена партії СДПУ(о) Григорія Суркіса, назвавши його *Суркіним сином*.

Дослідниці вдалося опрацювати значну кількість прізвищ письменників, чия діяльність припадає саме на період розвалу СРСР та пізніше. Серед них Андрій Кокотюха – *Кока (З)*, Володимир Цибулько – *Цибулимир, Цибуля*, Оксана Забужко – *Забужка, Забуня*, Лесь Подерев'янський – *Подя* та Юрій Мушкетик – *Мушля*. Письменник іншої епохи – Павло Тичина – отримав прізвисько *Тичинка*. Окрім письменників, до творчих відносимо музикантів. Англієця Пола Маккартні – *Папу* та вітчизняних Миколу Поплавського – *Папуаського* і співачку Наталю Могилевську – *Могилу*. Відомих спортсменів, футболіста Андрія Шевченка та тренера Валерія Лобановського, називають *Шева (1)* та *Лобан* відповідно.

2.2. Назви частин тіла людини

Варто відзначити, що серед усіх органів та частин тіла людини в розглянутих соціолектах лише репродуктивні органи отримали онімні назви. Так, у кримінальному жаргоні зафіксовано вживання імені *Люся* на позначення жіночих геніталій, а лексеми *ціцерони* на позначення великих жіночих грудей. Сідниці отримали назву *попентаген*. Чоловічий статевий орган отримав назву *бен*. Припускаємо, що вона походить від імені відомої годинникової вежі Біг-Бену, перенесеної на орган на підґрунті фалічної форми.

2.3 Назви предметів

У лексико-тематичній категорії «Назви предметів» відсутня тенденція до утворення підгруп. Здебільшого це номени на позначення предметів, важливих для носіїв саме певного соціолекту. Наприклад, у мові музикантів такими є музичні інструменти. Ненастроєний прилад отримав назву *нестроєвич*. Виріб фірми «Корг» – *коржик*. У мові гірників закріплено використання імені *Лариса* на позначення їжі з дому. Кримінальний жаргон містить чоловічі імена *Толя* для

телефону і *Сидір (2)* для мішка з харчами або речами. Лексеми *пегасик* на позначення недопалку та *налічман* для готівки. *Біблією* для військових є статут. А *одноруким Джо* називають гральний автомат. Широкий синонімічний ряд утворюють назви двоколісного складаного возика для перевезення речей, продуктів абощо: *кравчучка*, *кучмазик*, *кучмовоз*, *кучмучка*. Візки, що набули масового характеру у використанні в період останнього десятиліття ХХ ст., отримали назви президентів, за яких вони поширилися. Цікаво, що популярними залишились обидва предмети та їх назви: і прототипа, і пізнішого вдосконаленого варіанта.

2.4 Назви дій та процесів

Дії та процеси, що закріпили за собою онімну назву, утворюють доволі строкату лексико-тематичну групу. Однак, серед них є такі, що об'єднані спільними компонентами. Як ось, один із найбільших синонімічних рядів серед зафіксованої у словнику онімної лексики, що містить назву процесу блювання: *Буратіно (2)*, *Рига*, *поїхати в Ригу*, *поїхати в Ригу через Горлівку*, *Ригалетто поїхав у Ригу*, *Фрідріхштрассе*. Вочевидь, мова йде про блювання, викликане в процесі *бухенвальду*, тобто, пиятики. Поруч із цими частинами життєдіяльності постають і дії з сексуального життя: орогенітальний контакт із чоловіком отримав назву від прізвища українського поета Володимира *Сосюри*, що також лягло і в основу фразеологізму на позначення такої дії: *Сосюру читати [болту]*. Для називання процесу онанізму використовуються жартівливі ім'я та прізвище *Дунька Кулакова*, а сама дія позначається висловом *Дуньку ганяти*. Остання підгрупа – це назви процесу гри. Із них дві з комп'ютерного жаргону та одна з кримінального. Грати у «DOOM» – *думати*, у «Quake» – *квакати*. Різновид картярської гри, коли той, хто програв, виконує всі забаганки переможця – *американка*. Серед найменувань поодиноких дій можемо виділити ужиток назви компанії-виробника запальничок у вислові *закинути Zippo*, що означає «дати підкурити». Проводити час за спілкуванням у програмі «ICQ» –

це *бути (зависати) в асьці*. Натомість під час роботи *іти до Лариси* у мові шахтарів означає пообідати їжею з дому. *Лабати Шопена* в жаргоні кримінальних злочинців значить когось хоронити. А сленгові вислови *пролетіти як фанера над Парижем* і *Матвія викрутити* позначають зазнавання невдачі та справляння малої потреби.

2.5 Назви станів

У лексико-тематичній групі «Назви станів» надзвичайною продуктивністю відзначається чоловіче ім'я *Вася* та похідні від нього. Таким способом *Вася (3)* – сигнал «зайнято» на лінії. Вислови *Вася приїхав* та *голий Вася ночував* позначають фінансові стани. У першому випадку, коли настав час повернути борг, і момент вичерпання коштів у другому. Виразом *голий Вася (2)* без дієслівного компонента можна описати відсутність не лише грошей, а будь-чого. Іншим слов'янським чоловічим ім'ям називають почуття голоду, використавши пестливу форму у фразеологізмі *Жора (жор) напав*. З жіночих використовується ім'я *Галя (1)* для називання галюцинації. Уподібнення до моделі поширеного українського прізвища відбулося в лексемі на означення станів готовності щось зробити або сильного сп'яніння – *Готовченко*. Переосмислення топонімів відбувається у випадках уживання лексем *Ташкент* на позначення спеки, вислову *і в Африці* як маркера стійкої ознаки та *Чуйська долина* для називання ейфорії від куріння наркотиків. А також використання біблійного топоніма *Армагеддон* для стану похмілля і фраземи *повний армагеддець* зі значенням краху, невдалого завершення справи. Із назвою виробника тампонів утворено фразеологізм на позначення кризового життєвого становища – *як тампакс (прокладка) під час менструації*. Назвою славнозвісної фінансової піраміди «МММ» означають поганий стан речей.

2.6 Назви угруповань, організацій, установ

У цій лексико-тематичній групі можемо виділити назви: музичних гуртів, серед яких вітчизняні *скряби* («Скрябін») та англійський *дурень-дурень*

(«Дюран Дюран»); видавництв *Баба-мага* («А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА») та *Наукова Дунька* («Наукова думка»); університетів *Сковорідка* (Харківський педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди) та *Могила (2)* (Національний університет «Києво-Могилянська академія»); компаній *Панас*, *Панасюк* («Panasonic») та *Кучма-стар* («Київстар»). Іншими ергонімами є назва політичного об'єднання «ЗаЄду» («За єдину Україну») – *Харчблок* та психіатричної лікарні – *гагри (2)*.

2.7 Назви видів транспорту

1) Назви автомобілів

Лексико-тематичну групу «Назви видів транспорту» доцільно проаналізувати за різновидами виробників. Із відривом найбільшу увагу мовців привертають німецькі автомобілі. На позначення машини марки «BMW» вживаються номени: *беемвешка*, *беемвуха*, *беемка*, *бемло*, *беха*, *бемер* та *бімер*; «Mercedes» – *мерс*, *мерсло*, *мерсюк*, *слон*, *катафалк для крутеликів*; «Volkswagen» – *фолькс*, *фольц*; «Audi» – *аудюха*. Також більше одного номена фіксуємо на позначення авто «Jeep» – *джипарик*, *джипоїд*, *могила (1)*, «Запорожець» – *горбатий¹*, *запор* та «Porsche» – *американець*, *янкі-танкі*. Щодо останніх, гадаємо, що, скоріш за все, відбулася плутанина в процесі оброблення зібраного матеріалу. Нам не вдалося знайти будь-якої інформації у відкритих джерелах про набуття виробів цієї компанії асоціацій із США. Сама ж організація базується в Німеччині. Тож, найвірогідніше, було переплутано назву автомобілів, що називають такими лексемами. Можемо припустити, що ці прізвиська міг отримати автомобіль американського виробництва, відомий великими габаритами, «Hummer». Звертаємо увагу на поодинокі назви для машин компанії «Volvo» – *вольвак*, «Scania» – *вафля*, «Dacia» – *дача*, «Peugeot» – *пужик* та «Chevrolet» – *шеві*. Особливу назву можуть отримувати і окремі конкретні моделі або серії. Такими є машина серії «Volkswagen Passat» – *крокодил*, авто «Mercedes-Benz G» – *кубик*, «Mercedes-600» – *очкарик* та Audi-80

– *бочка (4)*. Машину «Opel» або «BMW» з круглими боками також можна назвати *бочкою (3)*.

2) Назви мотоциклів

Серед назв виробників мотоциклів виділяємо японські «Kawasaki» – *кава* та «Suzuki» – *сюзі*, а також номен мотоцикла «Мінськ» – *макака*.

2.8 Назви одягу

У цій лексико-тематичній групі переважають лексеми, що позначають виріб конкретного бренду. Наприклад, джинси фірми «Levis» – *лівайси*, кросівки «Adidas» та «Reebok» – *адіки* та *ребаки*, взуття марки «Steel» – *стіли*. Імовірно, від назви бренду утворилися лексеми на позначення штанів – *далласи* та куртки – *джуд*. Також виділяємо слово *афганка (1)*, що називає «куртки захисного кольору часів війни».

2.9 Назви їжі та напоїв

а) алкогольні напої

Серед зафіксованих у словнику назв поширеними є антропоніми, присвоєні алкогольним напоям. В основу номінування покладено співзвучність імені і торгової марки. Так, вино «Аромат степу» отримало прізвисько *Ася*, «Дари осені» – *Дося*, «Золота осінь» – *Зося*, «Слов'янське» – *Славик*, «Martini» – *Мартин (2)*. Наявні й такі напої, що також отримали другу назву від імені виробника, проте не антропонімічну. Це вино «Гроно Закарпаття» – *хроно* та болгарський коньяк «Слинчев бряг» – *свинячий берег*. На окрему увагу заслуговують лексеми на позначення вина «Біле міцне» – *белцман*, *бецман* та *біоміцин*. Остання є назвою антибіотичного препарату та була перенесена для позначення алкогольного напою. Можливим є комплекс підстав для такого перенесення. Серед них подібність назв, неприємний смак та прагнення мовців удатися до іронічного прийому, що полягає у прирівнюванні алкогольного напою до цілющого препарату. Різновиди алкоголю також можуть отримувати

особові імена. Наприклад, *Петро Петрович* – це портвейн, а *Пузир Петрович* – пляшка горілки. Ігристе вино можна назвати *Шампань* або *Шампановський*. За схожістю на два характерні імені Ізя та Белла назву *два євреї* отримало вино «Ізабелла». Показовим є присвоєння об'єкту прізвиська, змодельованого як власну назву, у випадку, коли самогон називають *коньяк «Три гички»*.

б) безалкогольні напої

«Кока-кола» є провідним безалкогольним напоєм. Її назву було трансформовано у *кока (2)*, а також покладено в основу іменування лимонаду «Живчик» лексемою *спермакола*. У ній відбувається обігравання одного з лексичних значень слова «живчик», а саме – чоловіча статева клітина; сперматозоїд.

в) їжа

Підкатегорія соціолектних онімних назв їжі неодноманітна та строката. У ній наявні 3 лексеми, що походять від імені торгової марки продукту. Першою є *провінціяль* для називання майонезу «Провансаль». Друга – це назва гігієнічних тампонів «Тампакс», яку використовують на позначення чайного пакетика. Третьою визначаємо власну назву шоколадного батончика «Снікерс», якою називають ковбасу кров'янку. Зменшено-пестливим іменем *Івасик* позначають рибу івасі. А *ніжки Буша* – це курячі стегенця, імпортовані із США в СРСР у період дефіциту початку 1990-х років.

2.10 Назви видів цигарок

У назвах цигарок переважають номени, утворені від назв торгових марок. Синонімічний ряд утворюють назви цигарок «Ватра» – *ватруа, ватруха, ватряк*. Подібною до останнього варіанта є назва сигарет «Прима» – *примак*. Надзвичайно яскравий зразок мовної гри спостерігаємо у випадках називання тютюнових виробів «LD» та «LM» – *Леонід Данилович* і *Леонід Макарович* відповідно. Замість оригінальної деаббревіації назв компанії «Liggett Ducat» та «Liggett and Meyers» мовці присвоїли виробам імена тодішніх президентів

України Кравчука та Кучми. У випадку цигарок з англійською назвою «Camel» було здійснено прямий переклад на українську – *верблюд*.

2.11 Назви наркотичних речовин

Серед наркотичних речовин є такі, що отримали антропонімічну назву. Здебільшого на підставі співзвучності. Такими є марихуана, яку називають *Мар'я Іванівна* та героїн – *Гера*. Не співзвучність, а реакція слизової оболонки на вживання препарату через ніс, лягла в основу утворення за моделлю прізвища лексеми *Соплевич* на позначення ефедрину. За походженням прийнято виділяти *афганку*² (афганські) та *індюху* (індійські) коноплі.

2.12 Назви грошових одиниць

Авторці словника вдалося зафіксувати цікаву модель перенесення, за якої банкнота отримує ім'я того, хто на ній зображений. У лексикографічній праці знаходимо:

- 1 гривня (зображений Володимир Великий) – *Володимир*;
- 10 гривень (зображений Іван Мазепа) – *Мазепка*;
- 20 гривень (зображений Іван Франко) – *Іван Якович Франко*;
- 50 гривень (зображений Михайло Грушевський) – *Грушевський (1)*;
- 100 гривень (зображений Тарас Шевченко) – *Тарасик, Шева (2)*.

2.13 Назви зброї

Попри те, що онімні назви зброї зафіксовані і в армійському, і в міліцейському, і загальномолодіжному жаргонах, їх отримали лише два різновиди вогнепальних пристроїв. Найбільшу увагу прикуто до пістолета Макарова та автомата Калашникова. Для називання першого використовуються лексеми *макар* та *макарон*. На позначення другого – *ака*, *калаш*, *калашник* та *сучка*. Остання пояснюється аббревіатурою автомата Калашникова складного укороченого (АКСУ).

2.14 Назви комп'ютерних явищ

Онімні лексеми, пов'язані із комп'ютерами, можна розподілити на певні підгрупи. Вагому частину становлять номени програмного забезпечення. Назву «AutoCad» було перетворено на *Автогад*, «Corel Draw» на *Кольорові дрова*, «Microsoft Outlook» на *Аутглюк*, «ICQ» на *Аську*, «Watcom» на *Вату*, а файл, заархівований програмою «ARJ», ставав *аржованим*. Операційна система – інший невід'ємний компонент роботи комп'ютера. Беззаперечним лідером серед них є система «Windows», що її називають: *винь*, *вінда*, *віндець*, *віндовоз* та *маздай*. Окрім неї, онімну назву отримала система типу «BSD» (Berkeley System Distribution) – *беєсдя*. Від назв мов програмування утворено лексеми на позначення програмістів, що ними послуговуються. Наприклад, мова «Basic» отримала назву *Басік*, а її користувачі – *босяки*. Програміст мовою «Assamblеr» – *астматик*. Різноманітне супровідне обладнання певного виробника також здобуває соціолектні онімні назви: звукова плата компанії «Creative Labs Sound Blaster» – *бластер*, модем «US Robotics V. Everything» – *ве-все*, усі вироби компанії «Sun Microsystems Computer Corporation» – *сантехніка*. Окремий комп'ютер можна назвати *пентюхом*, якщо він містить процесор фірми «Pentium», або *огризком*, якщо це пристрій від компанії «Mackintosh». Відеокарту будь-якого виробника називають *Вікою*. Окреме місце посідає зафіксований у праці фразеологізм *генерал Фейлор*, яким прийнято позначати серйозну помилку в роботі комп'ютерної системи.

2.15 Назви країн та регіонів

У словнику представлено соціолектні назви 5 країн: України, Афганістану, США, Німеччини та СРСР. Нейтральні *Афган* (Афганістан), *Уса* (США) та *Бундес* (ФРН). Зневажливими є *Хохляндія* (Україна) та *Совдепія* (СРСР). Іронічно-жартівливі – *Совок* (СРСР) та назва території Заходу України – *Бандерштад (1)*.

2.16 Населений пункт та його реалії

1) Назви міст

Соціолектними ойконімами, зафіксованими у праці, є *Дніпро* для колишнього Дніпропетровська та *Лоханськ* для Луганська.

2) Назви районів, вулиць, проспектів тощо

Численною є підгрупа з назвами частин міста. Серед них переважають реалії столиці України. А втім, наявні й такі, що актуальні для всіх населених пунктів. Як *ось*, *бродвей* – центральна вулиця міста та *ведеенха* – місце, де продають старі речі, товари тощо. Або контрастні райони: *Царське село* із респектабельними заможними будинками та *Шанхай (2)* – самовільно забудована окраїна. Із числа власне столичних об'єктів найбільшу увагу привертає головна вулиця міста та країни – Хрещатик. У різних соціальних діалектах зафіксовано такі її назви: *Витріщатик*, *Хрест*, *Херцатик*, *Гапкеништрассе*, *Сон скаженого кондитера (1)*, *застигла музика Поплавського*. Іншою, відзначеною на мовному рівні вулицею є поки що офіційно неперейменованний бульвар Дружби народів, що отримав назву *Дрючба народів (2)*. Логічні назви дістали і київські ринки. Книжковий біля метро «Петрівка» – *Книжка* та рибальський біля станції метро «Дніпро» – *Бухара*. Також фіксуємо назву залізничної станції «Караваєві дачі» – *Карадачі* та парку ім. Т. Г. Шевченка – *Зелений корпус*. Єдиним позастоличним місцем у цій групі є *Каліфорнія* – постійна точка збору підлітків у Львові.

3) Назви будівель, споруд та їх частин

Так само, як і онімні назви просторів, назви будівель можна розподілити на загальні та столичні. До перших належить номен на позначення п'ятиповерхового будинку з малометражними квартирами, побудованого всередині 50-х – 60-х років, за часів правління М. С. Хрущова, та малогабаритної квартири в такому будинку – *хрущоба*. А також назва міста *Карабах* на позначення розваленної будівлі та слово *біг-морда*, яким називали білборди із зображенням кандидата в президенти України В. Ф. Януковича під час виборчої кампанії 2004 р. Серед реалій Києва зафіксовані здебільшого назви будівель та монументів. Архітектурна своєрідність стала приводом для

називання Національного виставкового центру України *сном скаженого кондитера* (2) та Центрального палацу урочистих подій у Києві *Бермудським трикутником*. Фразему *Наукова Дунька* використовують як жартівливу назву і видавництва «Наукова думка», і їхньої книгарні в Києві. Монуменстами, що дістали другу назву, є пам'ятник архангелу Михаїлу на Майдані Незалежності – *Бетмен*, скульптура «Батьківщина-Мати» – *Залізна баба* та *Дрючба народів* (1) – Арка Свободи українського народу (утворено від колишньої назви – Арка дружби народів).

4) Назви закладів

У назвах закладів більшу частину підгрупи становлять урбаноніми, утворені від їх власних назв. Наприклад, київська *Шайба* – гастроном на Печерську. Або херсонські нічні клуби *Лінолеум* («Міленіум») та *Хохли* («XXL»). До таких зараховуємо також номен *Форшмак*, що використовується для називання магазину «Фуршет». Утворені не від власних назв закладів лексеми *тринніс* – платний туалет та *бомбей* і *бухенвальд* (1), якими називають студентську їдальню.

2.17 Вигуки

Традиційно вигуки становлять окрему та строкату групу. Імена персонажів італійської казки Карло Коллоді *Джузеппе* та *Піноккіо* мають однакове значення та використовуються для позначення краху. Третім синонімом виступає вислів *голий Вася* (1). Фраза *повний Пінк-Флойд* і його скорочений варіант *пе-пе* висловлюють найвищий ступень задоволення або здивування. Персоніфікація небезпеки за допомогою конструкції імені та прізвища відбувається у випадку вживання вислову *Атас Петрович*, яким позначають те, що має негативні якості, викликає здивування.

2.18 Абстрактні поняття

До назв абстрактних понять відносимо, зокрема, номінації на позначення видів грошових виплат, серед яких *степан* – стипендія та *парнас* (*парнус*) – винагорода за музичний виступ. Число 2 лягає в основу перенесення назви

шоколадного батончика *Твікс (1)* на позначення незадовільної оцінки, двійки. *Морзеткою* називають азбуку Морзе пластуни (скаути). Свій варіант деаббревіації назви британського засобу масової інформації «BBC» (бі-бі-сі) мовці запропонували як *ББС (Баба Бабі Сказала)*, використавши його на позначення ненадійного джерела інформації. Персоніфікація значення слова *облом* (невдача, руйнування планів) завершилась утворенням варіанту *Облом Іванович*.

2.19 Інші явища та поняття

Сюди зараховуємо назви медичних препаратів, що отримали нові значення. Прикладом переходу власної назви в загальну є лексема *антабус*. Іменем одного лікарського засобу для лікування алкоголізму почали називати будь-який інший такий засіб. Назву медичного препарату «Паркопан», що міг викликати певний наркотичний ефект, у мові наркозалежних було адаптовано шляхом уподібнення до звичнішої вимови чоловічого імені – *Прокопан*. Ім'ям давньоримської богині кохання *Венери* у кримінальному жаргоні називають сифіліс. Жіночим іменем *Галя* жартівливо було названо «Першу програму українського радіо». Назва популярного безалкогольного напою вживається на позначення чогось зовні непривабливого – *пепсі-кола*.

Висновки до розділу 2

Можемо дійти висновку, що онімна лексика не має обмежень у використанні з огляду на напрямки діяльності людини. Вона може охоплювати полярно протилежні сфери та заняття. Ця властивість стає особливо цінною для соціальних діалектів, в основі яких лежить прагнення відсторонитись від більшості та норми. Показово, що в соціолектах найбільше представлені антропоніми, топоніми, ергоніми, хороніми та хремотоніми. Іншою виразною

особливістю є приблизна рівність між уживанням питомих та запозичених лексем.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ СОЦІОЛЕКТНИХ ОНІМНИХ ЛЕКСЕМ

Варто зазначити, що в більшості випадків у формуванні онімних соціолектизмів відбувається одразу декілька процесів. Серед них і суто метафоричні, метонімічні або словотвірні і різні варіації їх комбінацій. Тож, доцільним вважаємо класифікувати лексеми за тим способом творення, який є найвиразнішим та домінантним для них.

3.1 Семантичні способи

1. Метафоричне перенесення

а) за зовнішніми, фізичними ознаками:

Адідас, афганка (1), Бен, Бермудський трикутник, Білий Лис, Бочка, Вафля, Геракл засушений, Голівуд, горбатий¹, Залізна баба, Зелений корпус, катафалк для крутеліків, Кіндер-сюрприз (1), кнур ефіопський, коньяк «Три гички», Крокодил, Кубик, Матрона, Мівіна, Могила (1), Огризок, однорукий Джо, Очкарик, Слон, Снікерс, сон скаженого кондитера, Тампакс, Хосе Ігнасіо, Хохли, Хохляндія, Шайба, як Тампакс (прокладка) під час менструації;

б) за внутрішніми ознаками:

багдадський злодій, Бахус, Бетмен, Біблія, Біоміцин, Буратіно (1), Гагри, Гринпіс, Емемем, застигла музика Поплавського, Маздай, Мазена, Пентіум, Пепсі-кола, Пепсіколка, Твікс, Хитрий Лис, Хрест, Чикаго буллс;

в) за діяльністю:

Айболит, Альфонс, Амурик, Андерсен, ББС, Бухара, Грушевський (2), Книжка, Мауглі, Парнас (Парнус), Шумахер;

г) за дією:

Витріщатик, закинути Зіппо;

г) за походженням:

американець, американка, козак єрусалимський, ніжки Буша, янкі-танкі;

д) за статусом:

Бродвей, Кіндер-сюрприз (2).

2. Метонімічне перенесення

а) видова назва замість родової:

Абраша, Аїд, Альбіна, Альоша, Армен, Бандера, бандерштад (2);

б) місце → характерне для нього явище:

Армагеддон, Бандерштад (1), Бомбей, Бухенвальд (1), Зімбабве, і в Африці, Вееенха, Карабах, Ташкент, Фрідріхштрассе, Царське село, Чуйська долина, Шанхай, Шампань;

в) зображена на банкноті постать → банкнота:

Володимир, Грушевський (1), Іван Якович Франко, Мазепка, Тарасик, Шева (1).

3. Набуття антропонімом конотацій

а) прозорих:

Альоша, Асмодей (1), Ванька, Вася, Еммануель, Іван, Каїн, Кирило, Коля, лабати Шопена, Мальвіна, Наташа, Роксолана.

б) непрозорих:

Альбіна, Антон, Асмодей (2), Буратіно (2), важний Коля, Ваня, Василіса, Даша, Джузеппе, дон Педро, дунька, Зіна, Зіновський, іти до Лариси, Кеша, Клава, Ксюша, Люся, Мартин (1), Матвія викрутити, Матильда, Муся, Остап, Сидір, Соня, Толя з планшетом, Толя, Фантомас, як Клава.

4. Деонімізація брендів та торгових марок

Шляхом деонімізації утворилися лексеми *антабус, далласи, джуд*.

5. Переклад власної назви

Прямим перекладом з англійської є соціолектизми *Ве-все* (від англ. «US Robotics V. Everything») та *Верблюд* (від англ. «Camel»).

6. Семантична субституція

Результатом семантичної субституції стала поява лексеми *Спермакола*, якою називають лимонад «Живчик». Одне з лексичних значень слова живчик – це чоловіча статеві клітина; сперматозоїд. Саме воно лягло в основу такої заміни. Компонент *кола* було додано для співвіднесення нової назви із продуктом – безалкогольним напоєм.

3.2 Словотворення

1. Суфіксація

Суфіксальне словотворення виражене такими суфіксами:

- 1) суфікс **-к-** (*Адідас* → *адіки*; *Афганістан* → *афганка*; *Беемве* → *беемка*; *Беркут* → *берко*; *Кравчук* → *Кравчучка*; *Морзе* → *морзетка*);
- 2) суфікс **-ак-** (*Ватра* → *Ватряк*; *Вольво* → *вольвак*; *Кучма* → *Кучмак*; *Прима* → *Примак*; *Рібок* → *ребаки*);
- 3) суфікс **-ешк-** (*Беемве* → *беемвешка*);
- 4) суфікс **-ик-** (*Джип* → *джипарик*; *хач* → *хачик*);
- 5) суфікс **-ук-** (*Мерс* → *мерсюк*);
- 6) суфікс **-учк-** (*Кучма* → *Кучмучка*);
- 7) суфікс **-ник-** (*яблуко* → *яблучник*);
- 8) суфікс **-зик-** (*Кучма* → *кучмазик*);
- 9) суфікс **-л-** (*Мерс* → *мерсло*; *Беемве* → *бемло*);
- 10) суфікс **-ил-** (*Кучма* → *Кучумило*);
- 11) суфікс **-н-** (*Забужко* → *Забуня*);
- 12) суфікс **-х-** (*Беемве* → *Беха*)

- 13) суфікс **-ух-** (*Ауді* → *аудюха*; *Беемве* → *беемвуха*; *Індія* → *індюха*; *Пентіум* → *пентюх*);
- 14) суфікс **-івець-** (*Бандерштад* → *бандерштатівець*; *Ман* → *манівець*);
- 15) суфікс **-ер-** (*Беемве* → *бімер*, *бемер*);
- 16) суфікс **-оїд-** (*Джип* → *джипоїд*);
- 17) суфікс **-ій-** (*совден* → *Совденія*);
- 18) суфікс **-уа-** (*Ватра* → *Ватруа*);
- 19) нульовий суфікс (*беесде* → *беесдя*; *левіс* → *левайси*).

Суфіксальне творення наявне також у дієприкметниках *аржованийий* та *квіртонутий*. Результатом черезкрокової деривації стають приєднання суфіксів **-ов-** і **-ан-** у першому випадку та **-ону-** і **-т-** у другому.

2. Флективний спосіб

Флективне словотворення відбувається у словах *АК* → *ака*, *Забужко* → *Забужка* та *Стіл* → *стіли*.

3. Усічення

Усічення є продуктивним способом і для онімної лексики у соціальних діалектах: *Афганістан* → *Афган*; *Бундесвер* → *Бундес*; *Віндовз* → *Винь*; *Віндовз* → *Вінда*; *Дніпропетровськ* → *Дніпро*; *Калашикова* → *калаш*, *калашник*; *Кокотюха* → *Кока* (2); *Лобановський* → *Лобан*; *Мерседес* → *мерс*; *Подерв'янський* → *Подя*; *Скрябін* → *скряби*, *Фольксваген* → *фолькс* (*фольци*); *Хачатурян* → *хач*; *Шевроле* → *шеві*; *Шевченко* → *Шева*.

4. Контамінація

Контамінація реалізується у таких випадках:

- 1) *Армагеддець* ← *Армагед[дон]* + *[трин]дець*;
- 2) *Віндець* ← *Вінд[овз]* + *[трин]дець*;
- 3) *Карадачі* ← *Кара[ваєві]* + *дачі*;

- 4) *Белцман* ← біл[е] + міцн[е];
 5) *Хрущоба* ← Хрущ[ов] + трущ[оба];
 6) *Цибулимир* ← Цибул[я] + [Волод]имир.

5. Словоскладання

Словоскладання наявне у випадку поєднання слів *Кучма* та *візок*, що завершується появою лексеми *кучмовоз*.

6. Персоніфікація об'єкта називання за типом прізвища

Одним з найчастотніших шляхів творення є персоніфікація предмета чи явища шляхом уподібнення їх назви до прізвища: *Готовченко* (від *готовий*), *генерал Фейлор* (від англ. *fail* – помилка), *Накателло* (від *накатити*), *Налічман* (від *налічка*), *Роговенко* (від *рогуль*), *Соплевич* (від *соплі*), *Стукачевський* (від *стукач*), *Трусальді* (від *труси*), *Трусарді* (від *труси*), *Трусардіні* (від *труси*), *Шампановський* (від *шампанське*).

7. Персоніфікація об'єкта називання за типом ім'я + прізвище

Розширеним варіантом персоніфікації є оформлення назви як імені та по батькові: *Атас Петрович*, *Облом Іванович*, *Петро Петрович*, *Пузир Петрович*.

3.3 Творення за співзвучністю

1. Фонетичне видозмінення

Баба-мага («А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»), *Прокопан* («Паркопан»), *Уса* (USA).

2. Скорочення складеної назви

У ситуаціях, коли власна назва складається з кількох слів, у дію вступає закон мовної економії. Тому, для позначення об'єкта з такою назвою використовується лише один з її компонентів: «Creative Labs Sound Blaster» → *Бластер*; «Кока-кола» → *Кока* (1).

3. Присвоєння антропоніма об'єкту називання

Удалим та влучним мовцям видається рішення присвоїти предмету чи явищу ім'я людини. У такий спосіб реалізується персоніфікація об'єкта називання та психологічна функція соціолектів, що полягає у вирізненні себе з-поміж інших, завдяки дотепності. До таких лексем належать: *Аська* («ІСQ»), *Ася* («Аромат степу»), *Віка* (відеокарта), *Галя* (галюцинація; гала), *Гера* (героїн), *Гоша* (гомосексуал), *Дося* («Дари осені»), *Зося* («Золота осінь»), *Макар* (Макаров), *Панас*, *Панасюк* («Panasonic»), *Петя* (ПТУ), *Сюзі* («Suzuki»).

4. Мовна гра

Найпродуктивнішим видом творення онімних соціолектизмів стає фонетична мовна гра. Головною причиною такого поширення визначаємо посилену актуалізацію одразу декількох функцій соціолектів. Емотивна реалізується у демонстрації своєї кмітливості та вправності у пошуках тотожних, жартівливих і співзвучних других назв для об'єктів. Функція гри зумовлює неоголошені змагання у визначенні, кому вдасться утворити ефектніше та контрастніше з літературною нормою слово. Усе це відбувається з наміром задовольнити психологічну потребу самоствердження в соціумі та виділитись з маси.

Автогад («AutoCad»), *астматик* («Assambler»), *Аутглюк* («Microsoft Outlook»), *бандеролог* (бандар-лог), *біг-морда* (білборд), *Босяк* («Basic»), *Бухенвальд (2)* (бухло), *Васік* («Basic»), *Вата* («Watcom»), *Венера* (венерична), *Віндовоз* («Windows»), *Дача* («Dacia»), *Два євреї* («Ізабелла»), *Дрючба народів* (дружба народів), *думати* («DOOM»), *Дурень-дурень* («Duran Duran»), *Жора (жор) напав на кого* (Жора), *Запор* («Запорожець»), *Івасик* (івасі), *Кава* («Kawasaki»), *квакати* («Quake»), *Кольорові дрова* («Corel Draw»), *Комі* (комуніст), *коржик* («Корг»), *Кучма-стар* («Київстар»), *Леонід Данилович* (LD), *Леонід Макарович* (LM), *Лінолеум* («Міленіум»), *Лоханськ* (Луганськ), *Макака* («Мінськ»), *макарон* (Макаров), *Мар'я Іванівна* (маріхуана), *Мартин (2)* («Martini»), *Могила (3,4)* (Могилянська; Могилевська), *Мушля* (Мушкетик), *Нестроєвич* (ненастроєний), *Папуаський* (Поплавський), *Паша* (Пол

Маккартні), *Пижик* («Peugeot»), *Піноккіо* (пиздець), *повний Пінк-фloyd* (*пе-пе*) (пиздець), *поїхати в Ригу* (ригати), *поїхати в Ригу через Горлівку* (ригати), *попентаген* (попа), *Попилюшка* (попа), *Провінціяль* («Провансаль»), *Рига* (ригати), *Ригалетто поїхав у Ригу* (ригати), *Сантехніка* («Sun Microsystems Computer Corporation»), *Свинячий берег* («Слинчев бряг»), *Сковорідка* (Сковорода), *Славік* («Слов'янське»), *Совок* (советський), *Сосюра* (сосати), *Сосюру читати [болту]* (сосати), *Степан* (стипендія), *Суркін син* (сукин), *Тичинка* (Тичина), *Форшмак* («Фуршет»), *Харчблок* («ЗаЄду»), *Херцатик* (Хрещатик), *Хроно* («Гроно»), *Цибуля* (Цибулько), *Ціцерони* (циці).

Прикладом мовної гри не фонетичної, а графічної є лексема *сучка*, що використовується на позначення автомата Калашникова складаного укороченого та утворена в результаті візуального сприйняття абрєвіатури АКСУ.

Висновки до розділу 3

Підсумуймо, що способи творення соціолектних онімних лексем є різноманітними як на словотвірному, так і на семантичному рівнях. Активно представлені засоби характерні і для літературної мови, і для ненормованих різновидів. Водночас, показовими є персоніфікації предметів та явищ за типом конструкцій власного імені. Варто відзначити надзвичайну продуктивність мовної гри за співзвучністю як найпоширенішого способу творення соціолектних онімних лексем.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню онімної лексики соціальних діалектів. У праці розглянуто історію становлення соціолектології як розділу мовознавства, процес становлення її термінології в українській і міжнародних традиціях, зіставлено особливості функціонування жаргону та сленгу, виділено онімні лексеми у «Словнику українського жаргону» Л. О. Ставицької, виокремлено їх лексико-тематичні групи та проаналізовано шляхи творення.

Виконання визначених завдань дає можливість дійти таких загальних висновків:

1. Соціолектологія тривалий час розвивалась у межах філософії, психології та соціології. Із розвитком соціолінгвістики у ХХ столітті соціолектологія остаточно сформувалась як окрема мовознавча дисципліна. Перші збережені дослідження української гілки галузі датуються ХІХ ст. та містять зразки мови закритих соціальних груп.
2. І жаргон, і сленг як соціальні діалекти мають спільні функції. Одна з головних відмінностей – ступінь відкритості та поширення, де жаргон обслуговує комунікативні потреби обмежених груп, а сленг майже необмежених.
3. Ономастика – один з найдавніших розділів мовознавства. Оніми з'являються, через потребу виділити один об'єкт з-поміж ряду рівних. Попри те, що лексичне значення онімів – це об'єкт їх позначення, вони можуть здобувати конотації, що зумовлені історичними, соціальними, культурними подіями довкола цих об'єктів. Соціолектні оніми можуть набувати своїх, відмінних від літературної мови, зрозумілих лише членам групи, конотацій.
4. Онімна лексика становить ~6% усіх зафіксованих у «Словнику жаргонної лексики української мови» Л. О. Ставицької лексем та

фразем. Визначено, що соціолектні конотоніми можуть виникати на підґрунті як уже наявних, загальновідомих конотацій, так і утворювати власні, зумовлені контекстом діяльності членів соціальних груп.

5. Традиційні для соціальних діалектів способи творення властиві й онімним лексемам. Водночас надзвичайно продуктивною є мовна гра за співзвучністю. Існує комплекс причин для такого поширення. Така перевага над іншими способами творення свідчить про системні властивості соціолектної лексики. Зокрема, про пріоритетність для носіїв соціальних діалектів фонетичного рівня мови.

Аналіз лексико-тематичних груп онімної лексики у «Словнику сучасного жаргону» Л. О. Ставицької дає змогу зрозуміти, які елементи життєдіяльності привертають найбільшу увагу носіїв соціолектів. Лідерами беззаперечно стають люди та їхній безмежний спектр різнорідних особливостей. А також алкоголь, наркотичні речовини та складники статевого життя. Водночас, це дозволяє краще пізнати особливості й конкретної епохи. З огляду на рік публікації словника (2005), можемо визначити усереднений період пікової актуальності зібраного матеріалу як від початку 1990-х до 2005 року. Наприклад, серед національностей найпомітнішими у цей час ставали євреї та представники кавказьких етносів. Найвиразнішими у геополітичному контексті країнами постають СРСР, США та Афганістан. Можемо простежити укорінене зневажливе ставлення до села, плоти поширення інтернету та латиноамериканських серіалів. І навіть відслідкувати шлях виникнення та популяризації певних винаходів (ручних візків). А також зробити припущення, які з виробників займали домінуючу позицію на ринку у тій чи тій галузі. Як-ось, «BMW» та «Mercedes-Benz» серед автомобілів, «Ватра» – сигарет, «Windows» – операційних систем, «Pentium» – процесорів, «Мівіна» – локшини швидкого приготування.

Проведене дослідження дозволяє помітити особливості функціонування та утворення онімів та онімної лексики у соціолектах. Відстежити історичні,

соціальні, економічні та культурні особливості епохи. А також створює підґрунтя для подальших досліджень поточного стану зафіксованих лексем та аналізу продуктивності характерних моделей на сучасному етапі розвитку мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белей Л. О. Літературно-художні імена-символи//Культура слова. 1996. Вип. 46–47. С. 63–67.
2. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. 176 с.
3. Бесага Р. М. Арготизми як потенційне джерело поповнення просторічної лексики//Збірник наукових праць. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Ужгород: Говерла, 1999.
4. Бугера О. А. Соціальні діалектизми: історія розвитку та теоретичного опрацювання//Філологічні студії. 2011. Вип. 6, ч.2. с. 30–38.
5. Герасимчук В. Поетонім як засіб художньої характеристики//Герасимчук В., Нечипоренко А.//Дивослово. 1999. №11. С. 14–20.
6. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і дискурс: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т імені Василя Стефаника, 2007. 296 с.
7. Горбач О. Арго українських лірників//НЗУВУ. Мюнхен, 1957. Ч. 1. С. 5–44.
8. Горбач О. Арго в Україні//Львів: Інститут мовознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Серія «Діалектологічна скриня», 2006. 688 с.
9. Горбач О. Арго українських вояків//Наукові записки Українського вільного університету (НЗУВУ). Мюнхен, 1963. Ч. 7.
10. Горбач О. Арго українських школярів та студентів//НЗУВУ. Мюнхен, 1966. С. 3–55.
11. Горбач О. Лексика наших картярів і шахістів//Вільне слово. Торонто, 1960. С. 2–15.

12. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології: Вступ. Ужгород, 1966.
13. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика: навч. посіб. Одеса: Фенікс, 2010. 158 с.
14. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження//Записки з ономастики: зб. наук. пр./відп. ред. Ю. О. Карпенко. Одеса : Астропринт, 2000. Вип. 4. С. 68–74
15. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики. Одеса: Астропринт, 2006. 326 с.
16. Літературознавча енциклопедія: у 2 т./авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: «Академія», 2007. Т. 2 : М – Я. 422 с.
17. Лукаш Г. П. Культурні смисли когнітивної матриці конотоніма. Донецьк, 2014.
18. Лукаш Г. П. Монографія. Актуальні питання української конотоніміки. Донецьк, 2011. 448 с.
19. Отін Є.С. Конотативна ономастична лексика. Мовознавство, 1978. № 6. с. 47–53.
20. Перший словник українського молодіжного сленгу/С. Пиркало; за ред. Ю. Мосенкіна. Київ: А.Т. «Віпол», 1998. 83 с.
21. Руденко М. Ю. Арго, жаргон і сленг у європейському й американському мовознавстві: історія і сучасний стан дослідження: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15. Слов'янськ, 2019. 270 с.
22. Руденко М. Ю. Лінгвістично-історіографічний аспект дослідження арго, жаргону та сленгу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія, 2014. №13
23. Скорук І. Д. Курсова та дипломна робота з ономастики. Луцьк, Вежа-Друк, 2017. 272 с.
24. Ставицька Л. О. «Арго. Жаргон. Сленг. Соціальна диференціація української мови». Київ: Критика, 2005. 464 с.
25. Ставицька Л. О. Національно-мовна специфіка сучасного українського

- сленгу. Південний архів. Серія : Філологічні науки : зб. наук. пр. Херсон, 2002. Вип. 14. С. 115–121.
26. Ставицька Л. О. Про взаємодію жаргону і сленгу. Українська мова та література. 2000. № 15. С. 7–8.
27. Ставицька Л. О. Проблеми й аспекти вивчення жаргонної лексики: Соціолінгвістичний аспект. Українська мова. 2001. № 1. С. 55–68.
28. Ставицька Л. О. Функціонування жаргонної лексики у сучасній українській уснорозмовній мові. Вісник Харківського університету. Харків, 2000. Вип. 491. С. 294–296.
29. Старченко Я. Сучасна жаргонологія й словотвірні інновації в жаргонах української мови (до постановки питання). Лінгвістичні студії: збірн. наук. праць. Донецьк: ДонНУ, 2011. С. 93–97.
30. Старченко Я. С. Лексико-словотвірні інновації в жаргонах української мови (від середини 80-их років минулого століття): дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2012. 203 с.
31. Столярчук О. В. Молодіжний сленг: функціональний, лексико-семантичний та структурний аспекти: дис. ...канд. філол. наук: 10.02.15. Одеса, 2015. 224 с.
32. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія/за заг. ред. академіка І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. 438 с.
33. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник/А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. Київ: Знання, 2010. 270 с.
34. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Частина 2: Джерела і соціокультурні чинники розвитку. Чернівці, 2007. 704 с.
35. Українська мова: енциклопедія/НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Інститут української мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ: «Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2004. 820, [2] с.

- 36.Український жаргон. Словник. A Dictionary of Ukrainian Slang: містить понад 4070 слів і 700 стійких словосполучень/Л. Ставицька. Київ: Критика, 2005. 494 с.
- 37.Філон М. І., Хомік О. Є. Сучасна українська мова. Лексикологія. Частина 1. Навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. 271 с.
- 38.Шовгун Н. О. Молодіжний сленг: причини та шляхи розвитку. Наукові дослідження в галузі української та русинської філології. Київ, 1997.
39. Щур І. І. Внутрішня форма одиниць комп'ютерного сленгу. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. 2003. Вип. 7. С. 135–143.
- 40.Щур І. І. Українськомовний комп'ютерний сленг: формування і функціонування: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 Київ, 2006. 20 с.
- 41.Ayto J. The Oxford Dictionary of Modern Slang / J. Ayto, J. Simpson. New York: Oxford University Press, 2005. 324 p.
- 42.Blanár V. Teória vlastného mena. Bratislava.
- 43.Coleman J. The Life of Slang. Oxford : Oxford University Press, 2012. 354 p.
- 44.Grose F. A Classical Dictionary of the Vulgar Tongue. London : Printed for S. Hooper, 1785. v, 182 p.
- 45.Grosse R., Neubert A. Thesen sur marxistischen Soziolinguistik. Lingvistische Arbeitsberichte. Leipzig, 1970. S. 3–15.
- 46.Hotten J. C. A dictionary of modern slang, cant and vulgar words, used at the present day in the streets of London. London: John Camden Hotten, Piccadilly, 1860. XVI, 300 p.
- 47.Larousse P. Grand dictionnaire universel. Paris. 1934.
- 48.Melville A. H. An investigation of the function and use of slang. The pedagogical seminary. 1912. Vol. 19. P. 10.

49. Partridge E. *Slang Today and Yesterday*. London : George Routledge, 1935. IX, 476 p.
50. *The Oxford Companion to the English Language* 1992, c. 940, 943.
51. Wales K. *A Dictionary of Stylistics* / Katie Wales. London, New York: Routledge, 2014. 496 p.

ДОДАТОК

1. **Абраша**, -і, ч.; крим., жрм; ірон. Єврей.
2. **Автогад**, -а, ч; комп. Система проектування «AutoCad».
3. **Адідас**, -а, ч.; студ.; жарт. Курсант третього курсу військового училища.
4. **Адїки**, -ів, мн.; мол. Кросівки фірми «Adidas».
5. **Аїд**, -а, ч.; мол.; жарт.-ірон. Єврей.
6. **Айболит**, -а, ч.; мол.; жарт. Лікар.
7. **Ака**, -и, ж.; арм. Автомат Калашникова.
8. **Альбіна**, -и, ж.; мол. Жінка, яка торгує самогоном.
9. **Альоша**, -і, ч.
 1. мол. Ненадійна людина.
 2. жрм; ірон, зневажл. Дурень.
 - ◆**Альоша приморожений**. Недоумкуватий, дурень.
 - ◆**Альоша прицюцькуватий**. Те саме.
10. **Альфонс**, -а, ч.; пов. Сутенер.
11. **Американець**, -нця, ч.; авто. Автомобіль марки «Porsche».
12. **Американка**, -и, ж.; крим. Різновид картярської гри, при якій той, хто програв, виконує всі забаганки переможця.
13. **Амурик**, -а, ч.; крим. Особа, засуджена за згвалтування неповнолітньої.
14. **Андерсен**, -а, ч; мол. Брехлива особа.
15. **Антабус**, -у, ч.; жрм. Будь-який медичний препарат, призначений для лікування алкоголізму.
16. **Антон**, -а, ч;
 1. крим. Двірник.
 2. крим., мол. Сторож.
17. **Аржований**, -а, -е; комп. Заархівований, як правило, архіватором «ARJ» (про файл).

18. **Армагеддон**, -у, ч.; мол.; жарт.-ірон. Стан сильного алкогольного сп'яніння. // Стан похмілля.
19. **Армагеддець**, ♦**Повний армагеддець!** мол. Крах, невдале завершення справи.
20. **Армен**, -а, ч.; мол. Вірменин.
21. **Асмодей**, -я, ч.; крим.; несхвальн.
1. Скупа людина; скнара.
 2. Непрофесійний злочинець; хуліган.
22. **Астматик**, -а, ч.; комп.; жарт. Програміст мовою «Assamblеr».
23. **Аська**, -и, ж.; комп.; жарт. Комп'ютерна програма «ICQ».
- ♦**Бути (зависати) в асьці**, мол. Спілкуватися.
24. **Ася**, -і, ж.; мол., жарт. Біле сухе вино «Аромат степу».
25. **Атас**, ♦**Атас Петрович**. Про те, що має негативні якості, викликає здивування.
26. **Аудюха**, -и, ж.; авто. Автомобіль «Audi».
27. **Аутглюк**, -а, ч.; комп. Програма «Microsoft Outlook».
28. **Афган**, -у, ч.; Афганістан (у значенні: місце воєнних дій 1979 -1989 рр.).
29. **Афганка**, -и, ж.
1. Куртка захисного кольору часів війни.
 2. нарк. Афганські коноплі.
30. **Африка**, -и, ж. ♦**І в Африці**, мол. Використовується для позначення постійної якості предмета або людини.
31. **Баба**, -и, ж.; ♦**Залізна баба**, жрм. Монумент Батьківщині-матері на схилах Дніпра у Києві.
32. **Баба-мага, баби-маги**; вид.; жарт.-ірон. Видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА».
33. **Бандера**, -и, ч. і ж.; частіше мн. бандери, жрм; ірон. Мешканець Західної України.

34. **Бандеролог**, -а, ч.; мол.; жарт-ірон. Мешканець Західної України, переважно селянин.
35. **Бандерштад**, -у, ч.; мол.; ірон.
1. Західна Україна.
 2. збірн. Мешканці Західної України.
36. **Бандерштатівець**, -вця, ч.; мол., ірон. Мешканець Західної України; зазвичай патріот.
37. **Бахус**, -а, ч.; мол.; жарт.-ірон. П'яничка.
38. **ББС (Бі-бі-сі)**, невідм., абрєв.; жрм, жарт. «Баба Бабі Сказала» (про ненадійне джерело інформації).
39. **Беемвешка**, -и, ж.; жрм. Автомобіль «BMW».
40. **Беемвуха**, -и, ж; мол. Те саме, що **беемвешка**.
41. **Беемка**, -и, ж; мол. Те саме, що **беемвешка**.
42. **Беедья**, -і, ж.; комп. Операційна система типу «BSD» (Berkeley System Distribution).
43. **Бемло**, -а, с. 1.ч; мол. Автомобіль «BMW».
44. **Бен**, -а, ч. 2. мол. Чоловічий статевий орган.
45. **Берег**, ♦ **Свинячий берег**, мол. Коньяк «Слинчев бряг».
46. **Берко**, -а, ч.; жрм; жарт. Боєць загону спеціального призначення «Беркут».
47. **Бетмен**, -а, ч.; мол.; жарт. Пам'ятник архангелу Михаїлу на Майдані Незалежності у Києві.
48. **Беха**, -и, ж; авто. Автомобіль «BMW».
49. **Белцман**, -у, ч.; мол. Те саме, що **біоміцин**.
50. **Бецман**, -а, ч.; мол. Те саме, що **біоміцин**.
51. **Біблія**, -ії, ж.; військ.; жарт. Військовий статут.
52. **Біг-морда**, -и, ж.; жрм.; зневажл. Білборди із зображенням кандидата Президенти України В. Ф. Януковича під час виборчої кампанії 2004 р.
53. **Бімер, бемер**, -а, ч.; мол. Автомобіль «BMW».
54. **Біоміцин**, -у, ч.; крим. мол. Вино «Біле міцне» і йому подібне.

55. **Бластер** -а, ч.; комп. Звукова плата «Creative Labs Sound Blaster».
56. **Бомбей**, -ю, ч.; мол. Студентська їдальня.
57. **Босяк**, -а, ч; комп.; жарт.
1. Те саме, що **васік**.
 2. Програміст мовою «Basic».
58. **Бочка**, -и, ж.
3. мол. Модель автомобіля марки «Opel» або «BMW» з круглими боками.
 4. авто. Модель автомобіля марки «Audi-80».
59. **Бродвей**, -ю, ч.; мол., жрм. Центральна вулиця міста.
60. **Буллс**, невідм. ♦ **Чикаго буллс**. Те саме, що **Бик 1** (Фізично сильний чоловік).
61. **Бундес**, -а, ч.; мол. 1. ФРН.
62. **Буратіно**, невідм., ч.; мол.; жарт.-ірон.
1. Людина із загальмованою реакцією; тупа.
 2. Блювання.
63. **Бухара**, -и ж.; мол.; жарт. Рибальський базар біля станції метро «Дніпро» в Києві.
64. **Бухенвальд**, -у, ч.; мол.
1. жарт.-ірон. Студентська їдальня.
 2. Пиятика.
65. **Ванька**, -и, ч.; мол.; зневажл. Дурень.
66. **Ваня**, вані, ч.; мол. Пляшка будь-якого спиртного напою.
67. **Василіса**, -и, :ж.; мол. Дівчина (у звертанні хлопців до дівчат).
68. **Васік**, -а, ч; комп; абрев.; жарт. Мова програмування «Basic» (Beginner's All-purpose Symbolic Instruction Code).
69. **Вася**, -і, ч.; мол.
1. Хлопець.
 2. зневажл. Людина, яка не викликає поваги.
- ♦ **Вася з парашутом**, крим. Роззява.
- ♦ **Вася приїхав**, мол. Вимога віддати позичені гроші.

♦**Вася приморожений (сватівський)**, жрм. Дивакувата людина, недоумковатий.

♦**Голий вася**,

1) Крах, кінець.

2) Відсутність чогось.

♦**Голий Вася ночував**, мол. Закінчилися гроші.

3. Сигнал «зайнято» на лінії.

70.**Вата**, -и, ж.; комп. Компілятор фірми «Watcom».

71.**Ватруа**, невідм, ж.; мол.; жарт-ірон. Цигарки «Ватра».

72.**Ватруха**, -и, ж.; мол. Те саме, що **ватруа**.

73.**Ватряк**, -а, ч.; мол. Те саме, що **ватруа**.

74.**Вафля**, -і, ж.; 4. авто. Автомашина «Scania».

75.**Ве-все**, невідм., ч.; комп.; жарт. Модем «US Robotics V. Everything».

76.**Ведеехва**, невідм, деабрев.; жарт.-ірон. Місце, де продають старі речі, товари тощо.

77.**Венера**, -и, ж.; крим.; ірон. Сифіліс.

78.**Верблюд**, -а, ч.; мол.; жарт. Цигарки «Camel».

79.**Викрутити**, -чу, -тиш, док. ♦**Матвія викрутити**. мол. Справити малу нужду.

80.**Винь**, -і, ж.; комп. Те саме, що **вінда**.

81.**Витріщатик**, -а, ч.; жрм; жарт. Хрещатик.

82.**Віка**, -и, ж.; комп. Відеокарта.

83.**Вінда**, -и, ж.; комп. Операційна система «Windows».

84.**Віндець**, -ця, ч.; комп.; жарт. Аварійне завершення роботи програми, що призводить до збою операційної системи «Windows».

85.**Віндовоз**, -а, ч.; комп.; жарт. Те саме, що **вінда**.

86.**Володимир**, -а, ч.; жрм. Купюра вартістю 1 гривня.

87.**Вольвак**, -а, ч.; авто. Вантажний автомобіль «Volvo».

88.**Гагри**, гагрів; мол.

1. Дівчата.

2. Психіатрична лікарня.
89. **Галя**, -і, ж.; мол.
1. Галюцинація.
 2. жарт. Перша програма українського радіо.
90. **Ганька**, -и, ж.; мол.; зневажл. Недалека примітивна дівчина, переважно з села.
91. **Гапкенштрассе**, невідм., ж.; жрм; жарт. Озеленена частина Хрещатика від Бессарабки до майдану Незалежності.
92. **Генерал**, -а, ч. ♦ **Генерал Фейлор**, комп. Серйозна помилка у роботі комп'ютерної системи.
93. **Гера**, -и, ж.; нарк. Героїн.
94. **Геракл**, -а, ч.; ♦ **Геракл засушений**, жрм; ірон. Дуже худа людина.
95. **Гичка**, -и, ж. ♦ **Коньяк «Три гички»**, жрм. Самогон гарної якості.
96. **Голівуд**, -а, ж.; .чол.; схвальн. Красива молода жінка, дівчина.
97. **Горбатий**¹, -ого, ч.; авто, жрм, крим.; жарт.-ірон. Автомобіль «Запорожець-965».
98. **Готовченко**, невідм., у знач. прикм.; мол., жрм; жарт.
1. Те саме, що **готовий** (про дуже п'яну людину).
 2. мол. У стані готовності здійснити щось.
99. **Гоша**, -і, ч.; мол.; ірон. Гомосексуал.
100. **Грушевський**, -ого, ч.; жрм.
1. Купюра вартістю п'ятдесят гривень.
 2. шк. Хлопець, який захоплюється історією.
101. **Гринпіс**, -а, ч.; мол.; жарт. Платний туалет.
102. **Далласи**, -ів; мол. Штани.
103. **Даша**, -і, ж; мол., зах. Дівчина.
104. **Дача**, -і, ж.; авто. Автомобіль «Дасіа».
105. **Два**, двох. ♦ **Два євреї**. Вино «Ізабелла».
106. **Джипарик**, -а, ч.; мол., авто. Автомобіль марки «Jeep».
107. **Джипоїд**, -а, ч.; мол. Жарт. Те саме, що **джипарик**.

108. **Джо**, невідм. ♦**Однорукий джо**, Гральний автомат.
109. **Джуд**, -а, ч.; мол. Куртка.
110. **Джузеппе**, невідм, ч.
 1. мол. Ненормальна людина.
 2. у знач вигуку. Крах, невдача.
111. **Дніпро**, -а, с.; жрм. Місто Дніпропетровськ.
112. **Долина**, -и, ж. ♦**Чуйська долина**, нарк. Ейфорія від куріння наркотиків.
113. **Дося**, -і, ж.; мол. Вино «Дари осені».
114. **Дрова**, дров, мн. ♦**Кольорові дрова**, комп. Програма «Corel Draw».
115. **Дрючба**, -и, ж.;
 ♦**Дрючба народів**, жрм. жарт.-ірон.
 1) Монумент Возз'єднання України з Росією у м. Києві.
 2) Бульвар Дружби Народів у м. Києві.
116. **Думати**, -аю, -аєш, недок.; комп. Грати в комп'ютерну гру «DOOM».
117. **Дунька**, -и, ж.; мол.; ірон. Дівчина, жінка для задоволення сексуальних потреб.
 ♦**Дунька Кулакова**, крим. Онанізм.
 ♦**Дуньку ганяти**, мол. Займатися онанізмом.
 ♦**Наукова дунька**, інтел.; жарт. Книгарня та видавництво «Наукова думка» у м. Києві.
118. **Дурень-дурень**, дурень-дурня, ч.; мол.; жарт.-ірон. Група «Дюран Дюран».
119. **Емемем**, невідм., деабр.; мол. Погано.
120. **Еммануель**, -і, ж.; крим. Висококласна повія.
121. **Забужка**, -и, ж.; інтел.; письм. Письменниця Оксана Забужко.
122. **Забуня**, -і, ж; письм. Те саме, що **забужка**.
123. **Запор**, -а, ч.; мол. Автомобіль марки «Запорожець».

124. **Зелений**, ♦**Зелений корпус**, студ. Парк ім. Т. Г. Шевченка біля Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, де люблять проводити вільний час студенти.
125. **Зімбabwe**, невідм., ч. і ж.; мол.; зневажл. Людина з провінції.
126. **Зіна**, -и, ж.: мол. Те саме, що **мусор** (Міліціонер; працівник правоохоронних органів.).
127. **Зіновський**, -ого, ч.; мол. Те саме, що **мусор** (Міліціонер; працівник правоохоронних органів.).
128. **Зіппо**, невідм. ♦**Закинути зіппо**, мол. Дати прикурити.
129. **Злодій**, -я, ч. ♦**Багдадський злодій**, військ. (курс.); жарт.-ірон. Начальник їдальні.
130. **Зося**, -і, ж.; мол.; жарт.-ірон. Вино «Золота осінь».
131. **Жора**, -и, ч.
♦**Жора (жор) напав** на кого; мол, жрм. Хтось дуже хоче їсти.
132. **Іван**, -а, ч.; мол. Придурок.
133. **Івасик**, -а, ч ; торг. Оселедець «івасі».
134. **Індюха**, -и, ж.; жрм. Індійські коноплі, з яких виготовляють гашиш.
135. **Кава**, -и, ж.; байк. Мотоцикл «Kawasaki».
136. **Каїн**, -а, ч.; крим., мол. Особа, яка скуповує крадені речі.
137. **Калаш**, -а, ч.; арм., міл., мол. Автомат системи Калашникова.
138. **Калашник**, -а, ч.; мол. Те саме, що **калаш**.
139. **Каліфорнія**, -ії, ж.; мол. Постійне місце збору підлітків у м. Львові.
140. **Карабах**, -у, ч.; чол.; жарт. Розвалена будівля.
141. **Карадачі**, невідм. імен.; мол., жрм. Залізнична станція «Караваєві дачі» у м. Києві.
142. **Квакати**, -аю, -аєш, недок., комп. Грати в комп'ютерну гру «Quake».
143. **Квіртонутий**, -ого; ч.; арм.; презирл. Курсант Київського вищого інженерного ракетно-технічного училища (КВІРТУ).
144. **Кеша**, -і, ч.; мол. Те саме, що **вася 1**.
145. **Кирило**, -а, ч.; мол.; жарт.-ірон.; зах. Сільський житель.

146. **Кіндер-сюрприз, кіндерсюрприз, кіндер-сюрпризу; ч.; мол.**
 1. жарт. Лисий чоловік.
 2. жарт.-ірон. Незапланована вагітність.
147. **Клава, -и, ж.; мол.**
 1. Жінка, яка торгує самогонкою.
 2. жарт.-ірон. Дівчина, молода жінка.
♦Як Клава, жрм.
 1) Пуста, пришелепувата, дурнувата жінка.
 2) Негарно вдягнена жінка.
148. **Книжка, -и, ж.; жрм.** Книжковий базар біля метро «Петрівка» у Києві.
149. **Кнур, -а, ч.; ♦Кнур ефіопський.** Сексуально стурбований чоловік середніх років, схильний до зваблювання, адюльтеру.
150. **Козак, -а, ч.; мол.; ірон. ♦Козак єрусалимський.** Єврей.
151. **Кока, -и, ч.;**
 2. Безалкогольний напій «Кока-кола».
 3. письм. Письменник Андрій Кокотюха.
152. **Коля, -і, ч.; мол.** Людина, яка уводить наркотики або пиячить.
♦Важний коля. Людина, яка має дорогий імпортний автомобіль.
153. **Комі, невідм.; ч.; мол.** Комуніст.
154. **Коржик, -а, ч.; мол.** Музичний інструмент фірми «Корг».
155. **Кравчучка, -и, ж.; жрм; жарт.-ірон.** Двоколісний складаний возик для перевезення речей, продуктів тощо.
156. **Крокодил, -а, ч. 2. мол. авто.** Автомобіль «Volkswagen Passat».
157. **Крутелик, -а, ч.; мол. ♦Катафалк для крутеликів.** Машина «Mercedes-Benz».
158. **Ксюша, -і, ж.; мол.** Дівчина, жінка для задоволення сексуальних потреб.
159. **Кубик, -а, ч.; авто.** Автомобіль «Mercedes-Benz G».
160. **Кучмазик, -а, ч.; жрм.** Те саме, що **кучмовоз**.

161. **Кучмак**, -а, ч.; жрм; жарт. Президент України Л. Д. Кучма.
162. **Кучма-стар**, невідм., ч.; жрм; ірон. Компанія і мобільний зв'язок «Київ-Стар».
163. **Кучмовоз**, -а, ч.; жрм; жарт.-ірон. Двоколісний возик середнього розміру для перевезення пакунків з одягом, речами.
164. **Кучмучка**, -и, ж.; жрм.; жарт-ірон. Те саме, що **кучмовоз**.
165. **Кучумило**, -а, ч.; жрм; жарт. Президент України Л. Д. Кучма.
166. **Лабати**, -аю, -аєш, недок. ♦**Лабати Шопена**, крим. Хоронити когось.
167. **Лариса**, -и, ж.; гірн. Їжа, яку шахтарі беруть з дому.
♦**Іти до Лариси**. Їсти їжу, взяту з дому.
168. **Леонід**, -а, ч.
♦**Леонід Данилович**, мол.; жарт. Цигарки «LD».
♦**Леонід Макарович**, мол.; жарт. Цигарки «LM».
169. **Лис**, -а, ч.
♦**Білий Лис**, пол.; жарт. Президент Грузії Е. А. Шеварднадзе.
♦**Хитрий Лис**, жрм; жарт. Президент України Л. М. Кравчук.
170. **Лівайси**, -ів, мн.; мол. Джинси фірми «Левіс» (Levis).
171. **Лінолеум**, -а, ч.; мол. Нічний клуб «Міленіум» у м. Херсоні.
172. **Лобан**, -а, ч.; спорт., жрм. Головний тренер футбольної команди «Динамо» Валерій Лобановський.
173. **Лоханськ**, -а, ч.; жрм. Місто Луганськ.
174. **Люся**, -і, ж., крим. Жіночі геніталії.
175. **Маздай**, -я, ч. 1. комп. Операційна система Windows.
176. **Мазепа**, -и, ж., жрм, жарт.-ірон. Те саме, що **мазило** (Людина, яка промахується, не влучає в ціль).
177. **Мазепка**, -и, ж.; жрм. Купюра вартістю десять гривень.
178. **Макака**, -и, ж., мол. Мотоцикл «Мінськ».
179. **Макар**, -а, ч., арм., мол. Пістолет системи Макарова.

180. **Макарон**, -а, ч.; мол. 1. Те саме, що **макар**.
181. **Мальвіна**, -и, ж. мол. Гарна дівчина.
182. **Манівець**, -вця, ч.; авто. Водій дальніх рейсів вантажівки-фури «MAN».
183. **Мартин**, -а, ч; жрм; жарт.
 1. Те саме, що **Гальмо 1** (Людина з повільною реакцією).
 2. Спиртний напій «Martini».
184. **Мар'я**, -і, ж. ♦**Мар'я Іванівна**, нарк. Марихуана.
185. **Матильда**, -и, ч.; мол. Дівчина.
186. **Матрона**, -и, ж; мол, жрм; ірон. Показна жінка середнього віку, переважно тілиста.
187. **Мауглі**, невідм., ч.; шк.; жарт.-ірон. Учитель фізкультури.
188. **Мерс**, -а, ч.; мол., жрм. Автомобіль «Мерседес».
189. **Мерсло**, -а, с. і ч.; мол. Те саме, що **мерс**.
190. **Мерсюк**, -а, ч.; мол. Те саме, що **мерс**.
191. **Мівіна**, -и, ж.; мол.; жарт. Кучерява людина.
192. **Могила**, -и, ж.
 1. авто; жарт. Автомобіль «Jeep».
 2. Національний університет «Києво-Могилянська академія»
 3. Українська співачка Наталя Могилевська.
193. **Морзетка**, -и, ж.; пласт. Азбука Морзе.
194. **Музика**, -и, ж. ♦**Застигла музика Поплавського**, інтел. ірон.-зневажл. Майдан Незалежності у м. Києві після реставрації початку 2000-х рр.
195. **Муся**, -і, ж.; шк. Секретарка директора школи.
196. **Мушля**, -і, ж.; письм. Письменник Юрій Мушкетик.
197. **Наташа**, -і, ж.; пов. Повія-слов'янка колишнього СРСР у Туреччині та країнах Близького Сходу.
198. **Накателло**, невідм. ч.; мол.; жарт. Друг, з яким разом пиячать.
199. **Налічман**, -у, ч.; крим., бізн., мол.; жарт. Те саме, що **нал** (Готівка).

200. **Налічманом**, у знач. присл. Готівкою.
201. **Нестроєвич**, -а, ч.; муз. Ненастроєний інструмент.
202. **Ніжка**, -и, ж. ♦**Ніжки Буша**, жрм.; жарт. Курячі стегенця, імпортовані зі США.
203. **Облом**, -у, ч. несхвальн. ♦**Облом Іванович**. Те саме, що **облом** (Невдача, руйнування планів).
204. **Огризок**, -зка, ч.; комп.; жарт. Комп'ютер фірми «Mackintosh».
205. **Остап**, -а, ч.; мол. Неврівноважена людина.
206. **Очкарик**, -а, ч.; мол., авто. Автомобіль «Mercedes-600».
207. **Панас**, -а, ч.; мол. Те саме, що **панасюк**.
208. **Панасюк**, -а, ч.; мол. Фірма «Panasonic» та її продукція.
209. **Папуаський**, -ого, ч.; мол.; жарт.-ірон. М. М. Поплавський – ректор Національного університету культури і мистецтв.
210. **Парнас**, **Парнус**, -у, ч.; муз.; жарт. Грошова винагорода за виконання музики на замовлення.
211. **Паша**, -і, ч.; муз.; жарт. Англійський співак Пол Маккартні.
212. **Пегасик**, -а, ч.; крим.; жарт. Недопалок.
213. **Педро**, невідм. ч. ♦**Дон Педро**, мол.; жарт. Хлопець, чоловік.
214. **Пентіум**, -а, ч.; мол. Людина, яка має феноменальні розумові здібності, обізнана у багатьох питаннях.
215. **Пентюх**, -а, ч.; комп. Комп'ютер модифікації «Pentium».
216. **Пе-пе**, у знач. вигуку; невідм.; муз. Те саме що, **Повний Пінк-Флойд**.
217. **Пепсіолка**, -и, ж.; мол. Дівчина-підліток.
218. **Пепсі-кола**, невідм.; ж.; мол. Про щось зовні непривабливе.
219. **Петро**, -а, ч. ♦**Петро Петрович**, крим. Портвейн.
220. **Петя**, -і, ч. мол.; жарт. Учень професійно-технічного училища.
221. **Пижик**, -а, ч.; мол. Машина марки «Пежо».
222. **Пінк-флойд**, -а, ч.; муз. ♦**Повний Пінк-Флойд**. Вираження найвищого ступеня задоволення або здивування.

223. **Піноккіо**, у знач. вигуку; мол. Крах, кінець.
224. **Подя**, -і, ч.; мол.; письм. Письменник Лесь Подерев'янський.
225. **Попенгаген**, -у, ч.; крим. Зад, сідниці.
226. **Попилюшка**, -и, ж.; мол.; жарт., зневажл. Жінка легкої поведінки.
227. **Примак**, -а, ч.; жрм; жарт. Цигарки «Прима».
228. **Провінціяль**, -ю, ч.; мол.; жарт.-ірон. Майонез «Провансаль».
229. **Прокопан**, -у, ч.; нарк. Паркопан.
230. **Пузир**, -я, ч.; ♦**Пузир Петрович**, крим. Пляшка горілки.
231. **Ребаки**, -ів, мн.; мол. Кросівки фірми Reebok.
232. **Рига**, -и, ж.; крим., мол.; жарт. Блювання.
 ♦**Поїхати в Ригу**. Виблювати.
 ♦**Поїхати в Ригу через Горлівку**, жрм. Те саме.
233. **Ригалетто**, невідм., ч.; мол.; жарт.-ірон.
 ♦**Ригалетто поїхав у Ригу**, мол.; жарт. Те саме, що **Поїхати в Ригу**.
234. **Роговенко**, -а, ч.; мол.; зневажл., ірон. Те саме, що **рогуль**.
 (1. Сільський житель. 2. Некультурна, тупа людина).
235. **Роксолана**, -и, ж.; жрм. Українка як об'єкт купівлі-продажу в секс-індустрії.
236. **Сантехніка**, -и, ж.; комп.; жарт. Комп'ютерне обладнання «Sun Microsystems Computer Corporation».
237. **Село**, -а, ч. ♦**Царське село**, жрм. Район міста з респектабельними, заможними будинками.
238. **Сидір**, -а, ч; крим.
 1. Двірник.
 2. крим. | жрм. Мішок з харчами, речами.
239. **Син**, -а, ч. ♦**Суркін син**, жрм; ірон.-зневажл. Народний депутат, член СДПУ(о) Григорій Суркіс.
240. **Сковорідка**, -и, ж.; мол., студ. Харківський педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди.
241. **Скряби**, -ів, мн.; мол. Музичний гурт «Скрябін».

242. **Славік**, -а, ч.; мол. Кріплене вино «Слов'янське».
243. **Слон**, -а, ч., 2. авто; жарт. Автомобіль «Мерседес».
244. **Снікєрс**, -у, ч.; мол.; жарт. Кров'янка.
245. **Совдепія**, -ії, ж.; зневажл. 2. крим. СРСР.
246. **Совок**, -вка, ч. 1. жрм; жарт.-ірон. Радянський Союз.
247. **Сон**, сну, ч. ♦**Сон скаженого кондитера**, інтел., жарт.-ірон.
- 1) Хрещатик.
 - 2) Національний виставковий центр України у м. Києві.
248. **Соня**, -і, ж.; зах. Дівчина.
249. **Соплевич**, -а, ч.; нарк. Ефедрин.
250. **Сосюра**, -и, ч. 1. крим.; жарт. Орально-генітальний контакт.
- ♦**Сосюру читати [болту]**. Вступати в орально-генітальний контакт.
2. Те саме, що **соска 1** (Про жінку, яка вступає в орогенітальні контакти).
251. **Спермакола**, -и, ж.; інтел.; жарт. Безалкогольний напій «Живчик».
252. **Степан**, -а, ч.; студ.; жарт. Стипендія.
253. **Стіли**, -ів; мол. Фірмове взуття марки «Steel».
254. **Стукачевський**, -ого; мол.; ірон.-зневажл. Те саме, що **стукач 1** (Донощик, інформатор).
255. **Сучка**, -и, ж.; військ. Автомат Калашникова.
256. **Сюзі**, невідм., ч.; байк. Мотоцикл марки «Suzuki».
257. **Тампакс**, -а, ч., мол., жарт. Чай в одноразових пакетиках.
- ♦**Як тампакс (прокладка) під час менструації**. мол., несхвальн. Про пригнічений стан, спричинений життєвими труднощами, постійними невдачами тощо.
258. **Тарасик**, -а, ч., мол. Купюра вартістю сто гривень.
259. **Ташкєнт**, -а, ч.; в знач. безос.-пред.; жрм. Дуже тепло; спекотно.
260. **Твікс**, -а, ч.; шк.
1. Незадовільна оцінка, двійка.
 2. мол. жарт. Сексуальні партнери.
261. **Тичинка**, -и, ж.; шк.; жарт. Український поет П. Г. Тичина.

262. **Толя**, -і, ч.; крим. Телефон.
 ♦**Толя з планшетом**, мол.
 1) Ненадійна людина.
 2) Дурень.
263. **Трикутник**, ♦ **Бермудський трикутник**, жрм.; жарт. Центральний палац урочистих подій у Києві.
264. **Трусальді**, невідм., мн.; мол. Трусси.
265. **Трусарді**, **Трусардіні**, невідм., мн., мол. Те саме, що **трусальді**.
266. **Уса**, невідм., мн.; мол. США.
267. **Фанера**, -и, ж.
 ♦**Пролетіти як фанера над Парижем**, мол.; жарт.-ірон. Зазнати невдачі.
268. **Фантомас**, -а, ч.; мол. Алкоголік.
269. **Фолькс**, -а, ч.; жрм. Автомобіль «Volkswagen»
270. **Фольц**, -а, ч.; авто. Те саме, що **фолькс**.
271. **Форшмак**, -у, ч.; жрм; жарт. Магазин «Фуршет».
272. **Франко**, -а. ♦**Іван Якович Франко**, інтел. Купюра вартістю 20 гривень.
273. **Фрідріхштрассе**, невідм., с.; мол. Блювання.
274. **Харчблок**, -у, ч.; пол. Передвиборчий блок «ЗаЄду» («За єдину Україну»).
275. **Хач**, -а, ч.; мол.; зневажл. Житель Кавказу.
276. **Хачик**, -а, ч.; жрм.; зневажл.
 1. Вірменин.
 2. Представник кавказьких народностей.
277. **Херщатик**, -а, ч.; жрм; вульг. Хрещатик.
278. **Хосе**, ♦**Хосе Ігнасіо**. Людина з великими губами.
279. **Хохли**, -ів, мн.; мол.; жарт. Диско-клуб «XXL» у м. Херсон.
280. **Хохляндія**, -ії, ж.; жрм; жарт-ірон., зневажл. Україна.
281. **Хрест**, -а, ч.; мол. Хрещатик.
282. **Хроно**, невідм., с.; мол.; жарт.-ірон. Вино «Гроно Закарпаття».

283. **Хрущоба**, -и, ж.; жрм; ірон.-зневажл.
 1. П'ятиповерховий будинок з малометражними квартирами, побудований всередині 50-х — 60-х рр., за часів правління М. С. Хрущова.
 2. Малогабаритна квартира у такому будинку.
284. **Цибулимир**, -а, ч.; письм. Те саме, що **цибуля**.
285. **Цибуля**, -і, ж., письм. Поет Володимир Цибулько.
286. **Ціцерони**, -ів, мн.; мол. Великі жіночі груди.
287. **Шайба**, -и, ж.; 3. Гастроном на Печерську у м. Києві.
288. **Шампановський**, -ого; жрм. Шампанське.
289. **Шампань**, -ю, ч.; мол., жрм. Шампанське.
290. **Шанхай**, -ю, ч.
 1. крим. Злодійське кубло.
 2. жрм. Самовільно забудована окраїна міста.
291. **Шева**, -и, ч.
 1. жрм; спорт. Футболіст Андрій Шевченко.
 2. мол. Купюра вартістю 100 гривень.
292. **Шеві**, невідм., с.; авто Автомобіль марки «Chevrolet».
293. **Шумахер**, -а, ч.; мол. Водій маршрутного таксі, який з метою зробити більше рейсів постійно перевищує швидкість.
294. **Яблучник**, -а, ч.; пол. Член партії «Яблуко».
295. **Янкі-танкі**, невідм., с.; авто; жарт. Автомобіль марки «Porsche».

Анотація

Бичихін А. Є. Ономастична лексика у «Словнику українського жаргону» Л. О. Ставицької.

Актуальність теми магістерської роботи полягає у виявленні особливостей складу, семантики та організації онімної лексики, зафіксованої в сучасних українських соціолектах на матеріалі «Словника жаргонної лексики української мови» Л. О. Ставицької. Метою роботи є визначення семантичних та словотвірних особливостей онімної лексики соціолектів. Для досягнення поставленої мети, визначено теоретичні основи вивчення онімної лексики, виокремлено місце онімної лексики у «Словнику жаргонної лексики української мови» Л. О. Ставицької та розглянуто способи творення соціолектних онімів.

Об'єктом дослідження є онімна лексика українських соціолектів. Аналіз виконано на матеріалі «Словника жаргонної лексики української мови» науковиці Л. О. Ставицької, опублікованому у 2005 році. Джерельною базою для укладання лексикографічної роботи стали твори художньої літератури, публіцистики, тексти засобів масової інформації та наукових видань і зразки розмовної мови.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел, який включає 51 позицію.

У роботі підсумовано, що питання усталення термінологічної бази соціолектології залишається актуальним і для вітчизняних, і для іноземних шкіл. Водночас, головна відмінність між жаргоном та сленгом полягає у ступені відкритості та поширення, де жаргон обслуговує комунікативні потреби обмежених груп, а сленг майже необмежених. Попри те, що лексичне значення онімів – це об'єкт їх позначення, вони можуть здобувати конотації, що зумовлені історичними, соціальними, культурними подіями довкола цих об'єктів. Онімна лексика соціолектів може набувати своїх, відмінних від літературної мови, зрозумілих лише членам групи, конотацій. Зафіксовані у «Словнику жаргонної лексики української мови» онімні лексеми дають змогу зрозуміти, які еволюційні зміни в соціумі України властиві певному історичному періоду. З'ясовано, що для носіїв соціолектів надзвичайно важливим є фонетичний рівень мови. Ця властивість відбивається і на типах творення онімних соціолектизмів. Результати студії є важливими й для дослідження особливостей функціонування ринку роздрібною торгівлі у цей період.

Ключові слова: арго, жаргон, сленг, соціальні діалекти, соціолекти, ономастика, оніми, онімна лексика, конотоніми.

Summary

Bychykhin A. Y. Onomastic vocabulary in "A dictionary of Ukrainian Slang" by L. O. Stavytska.

The relevance of the topic of the work is to identify the peculiarities of the composition, semantics and organization of onomastic vocabulary in modern Ukrainian sociolects based on the material recorded in "A dictionary of Ukrainian slang" by L. O. Stavytska. The aim of the work is to determine the semantic and word-forming features of the onomastic vocabulary of sociolects. To achieve this goal, the theoretical foundations of the study of onomastic vocabulary have been determined, its place in L. O. Stavytska's "Dictionary of Ukrainian slang" has been distinguished, and the methods of creating sociolectic onomastic vocabulary have been reviewed.

The object of the study is the onomastic vocabulary of Ukrainian sociolects. The analysis was performed on the material of "A dictionary of Ukrainian slang" published in 2005 by L. O. Stavytska. The sources of factual material are works of fiction, journalism, texts of mass media and scientific publications, and samples of spoken language.

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions and a list of references, which includes 51 items.

It is concluded that the issue of establishing the terminological base of sociolectology remains relevant for both domestic and foreign schools. At the same time, the main difference between jargon and slang is the degree of openness and diffusion, where jargon serves the communicative needs of limited groups, while slang is used by almost unlimited groups. Despite the fact that the lexical meaning of proper names is the object of their designation, they can acquire connotations determined by historical, social, and cultural events surrounding these objects. Onomastic vocabulary of sociolects can acquire its own connotations, which are different from literary language, understandable only to members of the group. Onomastic vocabulary recorded in "A dictionary of Ukrainian slang" makes it possible to understand which evolutionary changes in Ukrainian society are proper to a certain historical period. It has been clarified that the phonetic level of language is extremely important for social dialects speakers. This feature also reflects the types of creation of onomastic social dialectisms. The results of the study are also important for researching the peculiarities of the functioning of the retail trade in this period.

Keywords: argot, jargon, slang, social dialects, sociolects, onomastics, proper names, onomastic vocabulary, cononyms.